Ч. 230 (15.031). Львів, неділя 16. жовтня 1938. Opłata pocztowa uiszczona gotówką. Рік LIX.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ ВРАНЦІ.

Редакція й Адміністрація:
ЛЬВІВ, РИНОК Ч. 10. II. ПОВ.
Телефон Редакції 246-46
Телефон Адміністрації 229-41
Телефон Друкарні 229-26
Адреса для телегр.: Діло Львів
Конто: П. К. О. Львів 504.060.
„ Банку Чеських Леґіон. Прага „Діло".
Рукописів не звертаємо.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
місячно (з книжкою) . 5.00 зол
чвертьрічно . . . . 15.00 „
піврічно . . . . . . 30.00 „
річно . . . . 60.00 „
В АМЕРИЦІ 1.50 ДОЛ., У ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ 30 КОР. Ч., У ВСІХ ІН. КРАЯХ 7.50 ЗОЛ. П.
ОДИН ПРИМІРНИК 20 СОТ.

ВСІ ТОЧНІ ПЕРЕДПЛАТНИКИ ДІСТАЮТЬ ЩОМІСЯЦЯ БЕЗПЛАТНО КНИЖКУ Б-КИ „ДІЛА" В ОБЄМІ 10—15 АРКУШІВ ДРУКУ.

Закарпаття в міжнародній політичній грі.

Львів, 15. жовтня 1938.

Ніхто не стане оспорювати факту, що осередком европейської політики став нині Берлін може ще в більшій мірі, як це було з Парижем майже 18 років після великої війни. Після зірвання конференції в Комарні саме німецький канцлер Гітлер, а не Далядіє, не Чемберлен ,навіть не Мусоліні, став тою рішальною особою, до якої апелюють і в якої шукають протекції оба партнери невдалої конференції. Роля Франції, Англії та Італії зійшла на другий плян. Що сам Гітлер поважно бере своє завдання і розуміє всю відповідальність, яку на нього вложила історія, видно з того, що він покищо намовляє обі заінтересовані сторони найти між собою якийсь можливий компроміс, раз хвалить, раз ганьбить, але те все діється в дуже стриманих формах і розчаровує тих, що привикли до гітлерівського енерґійного тону та ясного формулування справ.

Гітлер приняв у Мінхені в пятницю передполуднем чехо-словацько-карпатського міністра Хвальковського, а після полудня б. мадярського премієра Даранія. Останній розмовляв з Гітлером усього одну годину, зате Хвальковський був і у Гітлера і в німецького міністра закордонних справ Рібентропа довший час і щойно нині має покинути Мінхен та вернутись назад до Праги. Про зміст розмови Даранія з Гітлером офіціяльні телеграфічні агенції ніяких подробиць не подають і тільки одна нинішня „Хвіля" у власнім телефонаті з Праги твердить, що Берлін уважає мадярські вимоги переборщеними, зокрема домагання звороту великих міст Братислави та Кошиць. Про Ужгород нічого в цім телефонаті не сказано. Дещо точніша й обширніша вістка ПАТ-а про конференцію Гітлера з міністром Хвальковським, перед яким Гітлер мав висловити жаль, що досі не вдалося компромісово полагодити справи мадярської національної меншини. Але факт, що не зважаючи на конференцію Даранія з Гітлером та на часті мадярські заходи в Мусолінія, **Мадярщина все таки була примушена проголосити мобілізацію пятьох річників,** дає багато до думання.

Німеччина обстоює, здається, твердо засаду національного самовизначення у своїх переговорах з Прагою та Будапештом і не думає — — як це пише „Берзен Цайтунг" з 11. ц. м. — прикладати своїх рук до творення якихсь нових державних бльоків в середущій Европі. „Мадярщині підсувають намір — пише ця сама „Берзен Цайтунг" — спільного кордону з Польщею через влучення до себе Карпатської України, щоб спинити — мовляв німецький гін на Схід, на Україну. Німеччина, займаючи у словацькій та карпато-українській справі незвичайно стримане становище, **стоїть на ґрунті права самовизначення та національної засади.** За здійснення цього права і за ці засади вона взяла на себе багато ризика та зробила багато зусиль у середущій Европі, з яких користати могли також її польські та мадярські приятелі. Але така розвязка, яка лежалаб поза рямцями цих засад, спричинилаб на місце давніх нові конфлікти, тому „Берзен Ц-г" звертається проти політики тих, що у своїй акції **„менше кермуються засадами права на національне самовизначення, а більше міркуваннями політичної сили".**

І хоча поза пресою нема ще ніякої безпосередньої офіціяльної заяви німецького уряду,

Українські і словацькі добровольчі корпуси у Відні.

Як подає будапештенський кореспондент варшавського „Часу" (у числі з 14. ц. м.), у Відні утворено словацькі й українські добровольчі корпуси.

Мобілізація на Мадярщині.

БУДАПЕШТ. У пятницю вечором мадярський уряд покликав під зброю 5 річників. Проголошення цієї частинної мобілізації прийшло по 3 і пів годинній нараді уряду.

МАДЯРСЬКА МОБІЛІЗАЦІЯ — ЦЕ ВІДПОВІДЬ НА ЧЕХОСЛОВАЦЬКІ ПОГРОЗИ.

Будапештенський кореспондент „Берлінер Таґеблятту" пише про постанови мадярського уряду щодо забезпеки оборони краю, доказує, що це рішення прийшло внаслідок комунікату братиславського радія, яке подавало, що ціла Словаччина готова до оборони границь полудневої Словаччини.

МАДЯРСЬКА МЕНШИНА ДОМАГАЛАСЯ, ЩОБ її ДОПУСТИТИ ДО НАРАД У КОМАРНІ.

Перед вчорашнім вечірним засіданням обох делеґацій у Комарні провідники зединеної мадярської партії в Чехословаччині вислали в імені мадярської національної ради в Чехословаччині письмо до предсідника чехословацької делеґації в Комарні, в якому домагалися доповнення делеґації представниками мадярської національної ради. Своє домагання мотивують представники мадярської меншини тим, що вони мусять боронити оправдані інтереси мадярів на терені Чехословаччини.

НЕ БУДЕ КОНФЕРЕНЦІЇ 4-ОХ У МАДЯРСЬКІЙ СПРАВІ?

Мадярські кола в Римі інформують, що підчас розмов міністра Чакі в Римі виринули дві концепції розвязати ситуацію витворену після зірвання розмов у Комарні. Перша з них передбачує скликання конференції 4 великодержав в Італії (Венеція). Друга концепція спиралася на німецько-італійській консультації та у відновленні словацько-мадярських розмов у нових умовинах, які булиб відповідніші для мадярських домагань.

У висліді римських розмов прийняли другий плян. У Римі не передбачують скликання конференції чотирьох для мадярської справи.

Англьо-італ. розмови у справі евакуації добровольців з Еспанії.

Мін. Чіяно відбув розмову з брит. амбасадором у Римі. Як інформують з брит. кол., лорд Перт підкреслив що евакуація 10-ох тисяч італійських добровольців не вистачає та запитав, чи Італія не відкликала би більшого числа добровольців, якщоб з червоної Еспанії евакуовано поважні чужинецькі відділи.

МІЖНАРОДНЯ КОМІСІЯ ВИЇЗДИТЬ ДО ЕСПАНІЇ.

Міжнародня комісія Ліґи Націй, що має контролювати евакуацію чужинців з Еспанії, почала виміну поглядів з еспанськими урядами. В неділю вона виїде до Еспанії.

Швайц. влада не позволила на нове українське пресове бюро.

ПАТ подає з Берна:

Зусилля деяких українських кол, щоб оснувати у Швайцарії пресове бюро, стрінули спротив швайцарської влади, яка вважає, що його діяльність була би шкідлива для інтересів швайцарської невтральности.

що рівнялосьб признанню карпато-української та словацької державности в кордонах, які український та словацький нарід закреслили собі в межах федерації з чехами то хвилюватись цим можуть хіба ті, що зарядкують мобілізації, громадять війська на кордонах та роблять всяку можливу диверсію.

З повідомлення пра[illegible]ого радія, яке появилося в „Газеті Польскій" з 15. ц. м., довідуємося, що закарпатські українці взялись солідно та спокійно за будування своєї автономної державности, не оглядаючись на доокола чний гамір та брязкіт зброї. „Тепер — пише „Газета Польска" — адміністрування карпато-українськими (в оригіналі „Газ. Пол." — руськими) справами остаточно переходить в руки карпато-українців та скріплює в той спосіб базу спільної держави чехів, словаків та українців. Рішуча форма, з якою словацький уряд від самого початку боронить інтересів словаків та цілої держави, вплинула також на енергію уряду Карпатської України. Карпато-український уряд могтиме виказати свою енергію при ріжних нагодах: при викреслюванні кордонів, в ділянці освіти, комунікації, суспільної забезпеки. Закарпатська Україна є мостом Чехії та Словакії на Схід. Цей міст вяже вкінці Чехію та Словакію зі світом".

Карпатська Україна бороняться енергійно з одним ворожим наклепом, на який дуже вразливий Берлін. Проти закиду Будапешту, що через Карпатську Україну моглиб продіставатися до середущої Европи совітські впливи, в Ужгороді заявляють, що на Карпатській Україні ще не було совітської республики, але була вона деінде, і що не Ужгород, а Будапешт дав Москві Белю Куна, мадярських червоноармійців та комуністичні централі в середущій Европі під проводом чистокровних, расових мадярів. Ця полеміка між Ужгородом та Будапештом доказує що Ужгород уважає себе заборолом европейської цивілізації і як колись проганяв від своїх кордонів червоний легіон Белі Куна, так і тепер має на увазі тільки власне державне будівництво на основі національної ідеї та права самовизначення. Червоний чи білий імперіялізм Ужгород лишає до вжитку Будапештові, який їх до майстерности випрактикував і нині не від того, щоб цю практику далі продовжувати.

За переговорами в Берліні та за політично-дипльоматичним обстрілом Закарпаття слідкує нині не тільки український нарід, але також увесь европейський політичний світ. І як з одного боку, слушно пише „Газета Польска", що змагання чехів до будови мосту з Праги до Москви, чи з Ужгороду до Москви, мусить викликати в Польщі застереження", то з другого боку є певне, що Ужгород не хоче бути ніяким мостом до Москви, тільки столицею істнуючої Карпатсько-Української Держави, як база — кажучи словами „Газети Польскої — „спільної держави чехів, словаків та карпатоукраїнців". І мабуть нічого іншого — така є врештою опінія польської преси — тільки такої держави хоче нині також головний чинник европейської політики, союзник Польщі — Німеччина

ГЕН. КРЕЙЧІ УСТУПИТЬ.

У Празі рахуються з цим, що теперішній шеф генерального штабу ген. Крейчі уступить. Як відомо, підчас напружених хвилин чесько-німецького конфлікту його іменували начальним вождом змобілізованої чехословацької армії. Димісія ген. Крейчія матиме зовсім політичні підстави, бо його вважають людиною б. президента Бенеша.

РЕД. РОГАЧ ЗА КОРДОНОМ.

Довідуємося, що член Української Національної Ради редактор „Нової Свободи" Рогач, якого чехи були арештували, виїхав до Відня.

Закарпаття — у центрі світової політики.

(Від власного кореспондента.)

Париж, 11. жовтня 1938.

Учора вечором ми вислали до редакції „Діла" телеграму ось-такого змісту:

„Французи — приятелі України інтервеніюють в уряді в справі Закарпаття. Мадяри у Парижі хваляться, що у французькім уряді є активна меншина, що хоче віддати Закарпаття Мадярщині. За ту ціну мадяри й італійці спинятимуть німецьку експанзію".

Вважаємо за необхідне подати до цієї телеграми ближчі коментарі.

З дуже достовірного джерела ми довідалися про цілу низку прихильних нам, українцям, інтервенцій високопоставлених французьких особистостей у справі Закарпаття у французькому міністерстві закордонних справ. Якщо ми не помиляємося, то між членами Французького уряду майже нема осіб, що ставилисьб засадничо вороже до української тези.

Мадяри, зближені до мадярської леґації у Парижі, хваляться, що один член кабінету, а саме міністр де Монзі виразно оборонює мадярську тезу. Ці самі мадяри твердять, що п. де- Монзі бажає стати міністром закордонних справ.

Політика міністра де Монзі малаб бути ось така: Мін. де Монзі є великим італьофілом та живе в дуже сердечних взаєминах з високими достойниками Італії .Він мріє про тісну співпрацю Франції, Італії, Мадярщини та Польщі. Бльок таких держав спинив би німецький гін. Таким чином булаб зовсім перетворена, але на солідніших основах, ніж попередня, французька політика окруження Німеччини. Очевидна річ, що Закарпаття малоб заплатити ціну тієї політики.

Таке балакають мадяри у Парижі. Вістка надто важна, навіть як вона тенденційна, і тому треба, щоб про це знало українське громадянство.

•

Якщо ми вже при всякого роду поголосках, що кружляють у журналістичних колах Парижа, то цікаво буде може згадати і про чутки, які відносяться до закордонної політики міністра закордонних справ п. Бонне. Кажуть, що все, що сталося в Середущій Европі, є наслідком його особистої незручної політики. Мін. Бонне — так тут кажуть і ми це подаємо зі зрозумілим застереженням — є тої думки, що ще неодна необхідна зміна прийде на сході Европи, та що шкода проливати хочби і краплину французької крови за нежиттєздатні обєкти.

Французькі міродайні кола відкидають з обуренням чеський закид про зраду Франції супроти Чехословаччини: колишні чеські державні мужі — нині прийшли вже зовсім нові люди до влади — прогайнували час, бо Чехословаччина булаб мала ненарушену територію, якби ще кілька місяців раніше чеський уряд проголосив був, так, як це сталося тепер, федеративну державу. Ніхто не міг стати в обороні Чехословаччини тоді, коли в Судетах вже вибухла громадянська війна. Така є французька теза.

Французькі ґазети називають тепер нову Чехословаччину Злученими Державами Чехії, Словакії і Руси (Ruthenі), бо в тих двох останніх краях повстали вже автономні уряди. Про це очевидно вже українські читачі знають з телеграм. За ту українську автономну державу йде нині найзавзятіший бій.

Юрій Студинський.

З польської преси.

Бльок Адріятик-Балтик-Чорне Море.

У статті п. н. „Розмови в Комарні" п. Т. Б. у консервативному „Часі" (ч. 282 з 14. жовтня ц. р.) пише, що Прага виявила неабиякий сприт у підготові переговорів у Комарні тим, що до того часу перевела розмови зі словаками й українцями, розмови, що мали на меті нормалізацію відносин між справжньою Чехією та Словаччиною і Підкарпатською Русею.

„Але маємо причини — читаємо у тій статті — сумніватися, щоб ту наглу зміну фронту чехів у відношенні до словацьких та українських (руских) домагань спричинило виключно самостійне рішення міродайних чеських чинників. Грали тут ролю й інші сили. Вказує на це факт створення у Відні добровольчих словацьких та українських корпусів, вказують на те статті віденських щоденників, які підкреслюють, що словацькі й українські землі повинні на підставі права про самовизначення народів перейти під владу словаків та українців. Видно деякі німецькі кола не зрезиґнували з наміру втримати на терені північної Мадярщини коридора, що вможливив би Німеччині проникнути на схід Европи.

„Та як там воно не було, все-ж рішення праського уряду спричинило, що словаки й українці здобули автономію. Але чи ця автономія Словаччина і Підкарпатська Русь хочуть направду залишитися в рамах чехословацької держави? Щодо цього маємо теж деякі сумніви. Угоду з Прагою підписало в імені словаків та українців кількох людей, що передтим не зверталися за апробатою до своїх народів. А ті народи — як свідчать про те розмови, що їх ми особисто перевели з багатьома словаками й українцями — мають мабуть зовсім інші погляди від тих, що їх мають їх тимчасові провідники. І хотіли би мати змогу дати тим поглядам вислів. У формі плебісциту...

Автор статті переконаний, що не зважаючи на те, що словаки й українці дійшли до згоди з чехами, справа Словаччини і Підкарпатської Руси ще не перерішена.

П. Й. В. у статті п. н. „Підкарпатська Русь" в „АБЦ" (ч. 309 з 15. жовтня ц. р.) твердить, що у звязку зі зміною мадярських границь висувається незвичайно важливе для нас питання безпосереднього польсько-мадярського сусідства і за тим справа Підкарпатської Руси.

„Справа Підкарпатської Руси має незвичайно важне значіння не тільки для безпосередньо заінтересованих держав, але для цілої Европи. Бо державка з територією довгою коло 200 км. і широкою 50 км., гориста, вбога, з мішаною людністю, не може навіть мріяти про якунебудь справжню незалежність. До неї можна би ставитись тільки як до зародка майбутньої великої України, як операційної бази й осередка української агітації. Булоб це, власне кажучи, перенесення українського проводу спід знаку Коновальця з Берліна до Ужгороду, але справжні нитки бігли би далі з Берліна. І власне [illegible] тих ниток з Берліна через Чехословаччину до Великої України був би загрозою для цілої Европи, а для нас щонайменше зробило би це великі труднощі у польсько-мадярській співпраці й у творенні бльоку Адріятик—Балтик—Чорне Море, бльоку, якого необхідність стає щораз виразніша".

Розвязка справи Підкарпатської Руси може піти — на думку автора — тільки в одному напрямі: спільної польсько-мадярської границі.

„Оборонці Карпато-України — пише він далі — воюють двома небезпечними аргументами. Перший — це можливість „розкласти" Совіти вживаючи як протиотруту комунізм українського націоналізму. Не маємо сьогодні ніякої потреби вигадувати розбір Совітів і всі ті визвольні „прометейські" змагання мають виразні джерела інспірації. Другий аргумент — це ставлення на одній площині Підкарпатської Руси та Словаччини".

Автор гадає, що проти того другого аргументу треба найгостріше протиставитися. Словаччина — на його думку — це однородний простір з виробленою політично людністю і з поглядами втримати справжню незалежність, [illegible] як

„Підкарпатська Русь — це мішанина [illegible] сти, при чому там виразно поступає процес мадяризації, якої зразком є мадяри греко-католики, що говорять по-мадярському".

Інтерес Польщі — кінчить автор — вимагає спільна границя з Мадярщиною, автономія Словаччини вможливить створити необхідний сьогодні бльок Адріятик—Балтик—Чорне Море.

—o—

Карпатська Україна в історії.

Підкарпатська Русь Карпатська Україна займає пояс землі по тому боці Карпат від Срібної Землі Спишу над Дунайцем аж до Мармарощини за Білою Тисою. Ціла країна складається з гористої півночі, тобто південного узбіччя Карпат, залісених листястими деревами, та з південної родючої рівнини, високої до 120 м. над поземом моря, перерізаної гірськими потоками і стрімкими річками Тополею, Ляборцем, Ужем, Латорчею, Боршовою, Тереблею і Терешкою, які пливуть з Тисою до Дунаю. Над тими ріками є такі міста, як Пряшів, Гумение, Ужгород, Мукачів, Густ, Рахово і Мармарош Сигіт. Цілий простір автономії карпатської країни покищо має тільки 12.624 км.² від Ужа до Білої Тиси. Столиця тієї країни — Ужгород над Ужем, а крім нього, є там міста Мукачів, Севлюш і Густ. Пряшів і Гумение належать покищо до Словаччини, Мармарош Сигіт до Румунії. Головна залізнична лінія йде від Ясіня до Чопу, поперек до Чопу з Ужоцького плаю через Ужгород, а з Верецького плаю через Мукачів теж до Чопу.

Клімат помірковании, але лагідніший від галицького завдяки гірській заслоні від північних вітрів. Гори покриті лісами, в низині садами з дуже плодючими овочевими деревами та виноградами. З мінеральних скарбів в горах находиться вуголь, сіль, залізо, золото, срібло, мармор, еспіс та мармароські діяманти, далі нафта і багато мінеральних джерел.

Цю країну заселює згідно зі статистикою з 1937 року 725.357 людей, а з них 450.925 українців, 116.805 мадярів, 95.008 жидів, 34.511 чехів, 12.777 румунів та 4.009 чужинців еміґрантів. Українці діляться на верховинців і долинян. Верховинці — це три племена: лемки, бойки та гуцули. Головним заняттям української людности є хліборобство і скотарство. Головні плоди хліборобства: кукурудза (20%), овес, пшениця, жито та конюшина. Торговля в чужих руках, промисловість постачає дерево, залізо, сіль, сукно та гончарські вироби.

Свій розголос завдячує Карптаська Україна своєму геополітичному положенню: вона лежить вздовж південного сточища Карпат і межує з чотирма державами: Словаччиною, Польщею, Румунією і Мадярщиною. Для українців має величезне значіння, бо вона є ключем середньої і східної Европи й зводить українську націю в наддунайську низину, звязуючи її з Европою чотирма залізничими дорогами.

I.

Справа державности осьяка:

На Закарпатті є 450.925, на Словаччині 98.234, разом 549.159 українців, які творять етнічну більшість тої землі навіть без відступлення мадярських сіл. Це споконвічна осіла людність, що заселює цю країну від VI-го століття і сягала тоді до Семигороду як східно-слов'янські племена під іменем білих хорватів, отже три століття перед приходом мадярів.*)

Історичні права українців до Закарпаття датуються від часів Олега Віщого (880—914). Білі хорвати виступають у поході Олега на Царгород разом з іншими племенами Руси. Як під час прийшли мадяри 896 р. під натиском печенігів, він дав їм провідників і перевів їх сторожевої орди під проводом Арпада за Карпати, приймаючи їх на сторожу української кольонізації, що сягала під Братиславу кольонією. Ще й досі є там назва Оросвар, тобто руське місто. Тоді племя Білих хорватів виступило до бою під проводом **князя Лаборця** — як каже Анонім, але він наложив головою в бою з мадярами. З того часу хорвати прийняли назву русинів, підлягали Києву та брали участь у походах київських князів на Царгород за Олега, Ігора та Святослава. За Володимира Великого границя київської держави по свідоцтву Начального Літопису сягала до границь чеської держави Ольдриха та угорської Стефана Святого на Закарпатті.

Після смерти Володимира 1015 р. як Польща зайняла червенські городи, Стефан іменував свого сина Емерика князем русинів (дукс Руісорум). По його смерти засів на престолі Андрій І., зять Ярослава Мудрого оженений з Анастазією Ярославною.

Про Анастазію Ярославну ходять леґенди, що вона, як руська царівна, пильнує скарбів Руси під замком у Густі і рахує їх пробудившись на Свят Вечір.

Династія Арпадовичів (995—1301) дружилася з нашими княжними з Києва і Галича, королі говорили на дворі українською мовою і окружалися славянськими вельможами. Мадяри-ж прибули як примітивна орда скотарів 896 р., перейняли всі назви осілої культури з життя родини від русинів до своєї примітивної мови. Ще за Белі III. (1173—1194) сиділи мадяри в шатрах між Дунаєм і Тисою. Їх королі хиталися між Римом і Византією, підтримували східний обряд під впливом Руси, доказом чого є королівська кирея Стефана І., вишита в Всеримському манастирі староруськими написами.

Оці королі споріднені з руськими князями забезпечили українцям самоуправу. Закарпатська Русь звалася Універзітас попульорум рутенорум, мала окрему адміністрацію та судівництво. Потомки руських боярських родів служили на королівському дворі, як великі достойники. На Закарпаття прибували громадно поселенці з княжої української держави за Кольомана, Андрія II., Белі IV., Володислава IV., — це були політичні еміґранти, що скріпляли наше населення. Бо угорські королі встрявали в міжусобиці українських князів і посягали нераз по Галичину. Андрій прийняв навіть титул „рекс Галіціе ет Льодомеріе", тобто: король Галичини і Володимирії (від Володимира на Волині). Щойно галицький князь Лев І. зайняв Закарпатську Русь в 1280 р. та прилучив її до галицької держави. Доказом на це є грамота Гриця, берегівського наджупана, що був уряловцем князя Льва. З того часу місто Берегово має український герб галицького льва. Друга грамота замку Мак (Machk) в західній частині, в шаришській жупі, зазначує підлеглість 1320 р. українському князеві. Отже на цілому просторі **від Берегова аж** до Маковиці в Шарищині, Закарпатська Русь 40 літ належала до галицько-волинської держави.

II.

Щойно прихід половців у числі 40.000 за Белі IV. стримав повне зіслав'янщення угорської держави, а мішана династія (1301—1526) довела до перемоги латинської церкви. За першого короля тієї династії, Карла Роберта з роду Анжу, що його підтримав папа Боніфатій VIII., підняв повстання **Петро Петрович**, земплинський і ужанський наджупан, маґнат на Топлі (1305—1320). Він видав 1315. р. проклямацію, візвав славян і руських кріпаків до бунту проти короля Карла. За головну причину цього бунту подав, що в небезпеці руська віра, бо Карло є сторожем папської партії і хоче все златинізувати. Щоб успішно осягнути перемогу, пішов Петрович до Галичини просити допомоги від руських князів. Він предложив престіл галицькому князеві Львові II. Юрієвичеві, щоб рятувати славянський курс на Угорщині. Але Лев не міг дати помочі, бо самі галицько-волинські князі воювали тоді з Литвою і Татарами. Петрович погиб під замком Мак в бою з йоганнітами 1321 р., а династія Анжу почала переводити латинізацію обсадивши замки на Закарпатті італійськими еміґрантами, як Другети та Палявічіні. Син Карла Людвик І. прилучив Галичину до Угорщини, але його зять Володислав Ягайло з Ядвигою відібрав її та прилучив до Польщі 1387 р. і тоді утворено теперішню границю між Галичиною і Закарпатською Руссю.

Українці боролися за рівноправність, при чому прийшов їм з допомогою князь **Федір Коріятович** у другій половині XIV. в. Його вигнав з Поділля литовський князь Витовт, і він переселився з 40.000 українцями на Закарпаття, ви-

*) Див. Олександер Мицюк: Нарис з соціально-господарської історії Підкарпатської Руси. Том I. Ужгород, 1936.

єднавши договір з Людвиком I. Там віндовив він мукачівське князівство, заснував василіянський монастир на чернечій горі та був берегівським наджупаном, титулуючи себе „князь подільський і пан мукачівський, управитель замку" та величався гербом св. Юрія. Та він не спинив шляхти і вельможів від переходу на латинство, бо це давало їм доступ до впливу в державі. Єдиним заборолом давньої віри залишилося духовенство, звязане з перемиським епископством в Галичині — та селянська маса, поневолена панщиною.

Та мадяри взяли й духовенство в свої руки. Вони створили **мукачівську епархію 1471 р.** та піддали її під керму латинського епископа з Ягру (Егер). Латинське духовенство ограбило церкви з дібр і наложило свою владу над церквою. Папи обложили священників оплатами, тягарами та роботою і карами, як кріпосних селян.

За короля ягайлівської династії Володислава II. видали вельможі 1514 р. книгу законів (Тріпартітум корпус юріс), якими звільнили села від всіх податків, а всі тягарі склали на робучий нарід. Коли-ж проголошено хрестний похід на турків, нарід підняв повстання під проводом сотника Юрія Довжі 1514 р., нападав на своїх панів, аж воєвода Іван Заполія здавив кроваво це повстання. Довжу живцем спалили, 70.000 селян убили та привязали селян до землі як кріпаків.

Католицькі пани стали змушувати духовенство і селян прийняти унію на зразок Польщі, але зустрілися з опором селян. Щойно 1649 р. священники прийняли унію на синоді в Ужгороді, щоби поправити свою долю. Вони зберегли славянський обряд, вибір епископів і зрівнялися з католицьким духовенством. Але оця унія розбила вірників церкви на два ворожі табори, які мали до 1738 р. окремих епископів: уніятський у Мукачеві і православний у Мармарошині.

Але й унія не визволила руської церкви ні духовенства з вавилонської неволі мадярських панів і латинського духовенства. Пани приймали кальвінську віру і перетягали насилу наших селян на ту віру та перемінювали їх прізвища на мадярські. Щойно епископ Брадач відмовився від присяги покірности ягерському епископові і виєднав через цісареву Марію Тересу, за впливом її капеляна Бачинського у Відні, від папи признання самостійности мукачівської епархії 1771 р. Отже 300 літ була руська церква в неволі латинських священників.

Ще гіршу неволю терпіло селянство, яке **підіймало раз-у-раз повстання**, як ось повстання Цісаря над Тисою або повстання селян гуменянської країни 1698 р. Найцікавіше було повстання за часів Мазепи, яке підняв пан **Франц Ракоцій**. Він обаламутив українське населення обіцянками визволення з кріпацтва, тимто воно й боролося під його рукою від 1705—1711 р. Але Ракоцію розбито і разом з ним пішли на вигнання „фіделіссіма генс" українські селяни до Туреччини. Тимчасом Берченій з жупаном Каролім проголосили це повстання мадярським повстанням проти німецького панування в цілому світі. Цісар Карло VI. погодився через Каролія зі шляхтою коштом селян, над якими дав їй право життя і смерти. Селяни мали виплатити кошти німецької війни з повстанням, а в тій цілі уряд настановив своїх урядовців німців, що стягали екзекуцію та знущалися над людьми, кажучи себе колисати цілими ночами до сну. Селяни нераз убивали тих екзекуторів і втікали в гори, творили ватаги опришків, які нападали на двори і замки. Багато еміґрувало тоді до Бачки в сьогоднішній Югославії, де живе їх 30.000, підлягаючи крижовацькому епископові. Щойно Марія Тереса управильнила права і повинности селян урбаріяльним законом 1766 р.

III.

Доба першого відродження Закарпатської Руси починається за абсолютної Австрії довголітнім правлінням найбільшого епископа **Андрія Бачинського** (1772—1809). Присутна на його назначенні епископом у віденській каплиці цісарева Марія Тереса подарувала для епископської резиденції в Ужгороді монастир скасованих тоді езуїтів з приналежним костелом, а замок Друґетів для духовної семинарії. Тому еп. Бачинський переніс епископську столицю з Мукачева до Ужгороду 1780 р. Разом з нею переніс богословську школу і замінив її в семинарію, чим підніс освіту серед духовенства. Заснував бібліотеку на 9.000 томів та вислав монахів до Києва познайомитися з порядками Печерської Лаври і завів її устав у монастирях, а світським священникам доручив учитися української мови. Він дав інформації про українців в Галичині по розборі Польщі 1772 р. цісаревій Марії Тересі та цісареві Йосифові II. разом з митрополитом Львом Шептицьким у Львові. Українцям призначено 26 місць у віденській семинарії, в Барбареум. За нього переведено візитацію 300 народніх шкіл, де вчили учителі з освітою середньої школи, що їх як нешляхтичів незаписаних в гербарій шляхотських родин, не приймали до урядів. Під опікою еп. Бачинського заснувався кружок освічених людей, з яких вийшли Іван Земанчик, Петро Лодій, Михайло Шавницький, перші професори університету заснованого Йосифом II. у Львові 1784 р. З того кружка вийшов пробудник болгарського народу українець Юрій Гуца Венелін, ректор петроградського університету Михайло Балудянський, директор ніженської ґімназії Іван Орлай — що як бачимо присвятили свій талант чужині. Але **Йоанікій Базилович**, ігумен мукачівського монастиря, написав історію своєї країни в 2 томах латинською мовою, а **Михайло Лучкай** (Матяцків) написав граматику закарпатської мови (Граматіка Сляворутена) видану 1831 р. Так трудом Бачинського і Лучкая збереглася національна свідомість українців Закарпаття перед мадяризацією, що почалася в 1830 р. Серед них галицька „Руська Трійця" видала першу галицьку книжку в Будимі народньою мовою „Русалку Дністрову" 1837 р. завдяки звязкам Я. Головацького з Закарпаттям. Воно було тоді духовим Піемонтом відродження русинів у Галичині, які виступили потім у 1848. р. як свідомі діячі в „Головній Руській Раді" та на „Соборі руських учених" у Львові. По смерти Бачинського 1816 р. утворено пряшівську епархію, яку перебрав Григорій Тарнович, вікарій мукачівської епархії.

IV.

Тимчасом прийшла **„весна народів 1848 р."** Цісар Фердинанд I. під натиском революції в Австрії та в Угорщині зніс панщину та надав конституцію. Мадяри під проводом словака Кошута підняли повстання, яке підбадьорував своїми мадярськими піснями серб з роду Петрович, званий мадярами Петефієм. Молодий цісар Франц Йосиф I. просив російського царя Миколая I. підмоги. Цар вислав армію під командою українця Паскевича, яка здушила повстання мадярів, що хотіли здушити славянське відродження на Угорщині. Тоді славянські народи представили свої домагання до Відня.

Депутація українців під проводом Адольфа Добрянського представила свій пам'ятний меморіял. Під впливом і заходами Добрянського „Галицька Народня Руська Рада" видала проклямацію до закарпатських братів, щоб постояли за свою віру і народність і зажадали злуки всіх карпатських українців з Галичини, Буковини і Закарпаття в одній губернії. Депутація вручила 19. жовтня 1848. свій меморіял в німецькій мові цісареві рукою А. Добрянського в Шенбруні, в якім домагалася: признати русинів як окрему політичну народність; 2) адміністраційних округ за етнографічними кордонами; 3) оснувати руські народні школи, ґімназії, українську Академію і перебудувати німецький університет у Львові на український; 4) усунути з українських округ урядників, що не знають української мови та заступити їх русинами; 5) видавати українську газету і свободи друкувати її кирилицею; 6) установити українських офіцерів і капелянів в українських полках. Цісар Франц Йосиф прийняв прихильно меморіял від депутації, яка устно прохала створити самостійну українську область в австрійській державі.

Адольф Добрянський, син священника з Рудльова в землинській жупі, виступив з вибухом революції на Славянськім Зїзді у Празі 1848 р і заложив протест проти мадяризації. Примушений утікати, він став членом Головної Руської Ради у Львові, де на його жадання поставлено до уряду домагання зєдинити всіх українців в одну губернію, себто в окремий коронний край австрійської монархії. На Мадярщину вернувся Добрянський, як воєнний комісар разом з російським військом. На домагання, представлені цісареві в меморіялі депутації виділено чотири закарпатські комітати, між якими була й землинська жупа, що сьогодні належить до Словаччини; з них утворено окрему провінцію з намісником Добрянським на чолі. У львівському університеті встановлено катедру української мови та заведено її науку в школах на українських землях Австрії як обовязкового предмету, заведено науку обряду і церковного співу та установлено українців учителями релігії. Та вже 1851 р. перенесено Добрянського до Пешту, як начальника „країнського" намісництва, а від 1860 р. він розвивав діяльність як посол в угорськім соймі. Але мадяри не дали йому виголосити промови про руське князівство та народню автономію, тимто видав він її в німецькій мові у Відні. Тоді перенесено його до Відня до угорської придворної канцелярії. Там він нав'язав зносини з Раєвським, духовником російської амбасади. Але Австрія відвернулася від Росії після кримської війни і заключила угоду з мадярами 1866 р., тоді Добрянський як „панславіст" перейшов на пенсію і переїхав через Львів до Варшави до свого зятя проф. університету А. С. Будиловича. Добрянський це найбільший чоловік XIX. ст. на Закарпатті. Він пробудив народню свідомість, яка проявилася в творах поета о. А. Духновича і А. Павловича, що писали вже народньою мовою. Анатоль Кралицький видав оповідання, Ласлов Чопей видав „Русько-мадярський Словар", Іван Дулишкович писав „Историческія черти угроруссів". Часописи писані язичієм на переміну животіли під назвами „Свѣтъ", „Новый Свѣтъ", „Сова" і „Карпат" та замовкли в 1880 р. Повіяв інший вітер з боку мадярського світа, який стер усі здобутки Закарпаття.

V.

Найтяжча доба в історії Закарпаття — це доба мадярської реакції від 1870—1917 року. Тоді негайно скасовано у всіх урядах і школах українську мову; інтелігенцію перенесено в глибину корінної Мадярщини, духовенство приєднано достоїнствами і привілеями перекласти всі церковні книги на мадярську мову, які введено до богослуження. Діти українські забирано силою до мадярського середовища, щоб вони зовсім забули рідну мову. Священники учили своїх дітей на те тільки народньої мови, щоб вони могли успішно мадяризувати „смердячого русина". Селянство віддано в руки жидівських лихварів, які за позички дрібних квот процесами доводили селян до втрати цілого майна. Ця зубожіла людність еміґрувала в 80—90 рр. до Америки шукати хліба і опорожнювала рідну землю мадярам. Тих, що залишились виділено в окрему єпархію в Гайдудорог, де заведено богослуження східного обряду з мадярськими співами замість старославянських. Коли Драгоманів в дорозі заступився за українського селянина з залізниці, то всі пасажири з жидівсько-мадярської публики ходили дивитися, що це за пан такий, що бачить в „смердячім русині" не худобу а людину...

В обороні нещасного народу виступив чужинець-комісар, шотляндець Едмунд Еган і дав своє слово обвинувачення до уряду і до інтелігенції, що забула за свій нарід. Тоді за почином епископа Юлія Фірцака 1896 р. мадяри перед людське око підняли „верховинську акцію" під проводом Е. Егана: дали селянам кілька тисяч угрів землі, видали закон про лихву, заснували 27 позичкових кас, роздавали зерно збіжжя і расової худоби поміж селян та стали видавати тижневик „Недѣля". За це жидівська рука вбила Егана. Селяни дещо відітхнули, але десятками тисяч переселювалися в свобідну

мерику, де чесною роботою заробляли гроші, та верталися до старого краю, за яким тужили, як народ споконвіку принязаний до рідної землі. Тоді о. Августин Волошин став видавати в 1900 р. свою „Науку", Врабель учитель видавав „Недѣлю", Юрій Жаткович писав оповідання та етнографічні студії, в Будапешті опрацював д-р Антін Годинка та д-р Гіядор Стрипський зібрання студій та галичани Володимир Гнатюк, Іван Верхратський, Іван Франко, Степан Томашівський, Володимир Левицький пишуть низку студій, що зацікавили цілий світ цікавою країною, де мадяри святкували тисячеліття свого панування.

Аж з вибухом війни показали мадяри свою щоденну мрію винищити „смердяче племя русинів", завели латинський календар і скасували українське письмо та свята східного обряду проти волі цілого народу. Опір людей ламали священики з жандармами. Один тільки о. А. Волошин зважився видавати „Науку", військо палило села, селян вішали тисячами і розстрілювали їх як собак без сповідання і милосердя, поверх 100 священиків арештовано та інтерновано на Мадярщині, як це робили мадяри і в Галичині, кидаючи підозріння зради українців в бік Росії. Про ті всі жорстокості мадярського шалу вішательства неодно сказали би галицькі цвинтарі, застелені могилами повішених мадярами українців серед лементу жінок і ридання дітей.

VI.

По розвалі Австро-Угорщини Закарпаття опинилося між трьома державами, які мали до вибору. Утворилися там три Народні Ради. Західна любовлянська під о. Омеляном Коханом і східня хустська під Бращайками заявилися за злукою з Україною середня частина ужгородська під д-ром Семеном Сабовом заняла вирішуче становище, схиляючись до Мадярщини. Вона під проводом Михайла Каганя видала закон про „Руську Країну", де признано українцям автономію на папері. Тимчасом західне Закарпаття по ріку Уж зайняли чехи, бо на основі ухвали Пряшівської Ради під д-ром Бескидом та на основі ухвали Американської Руси під проводом д-ра Григорія Жатковича підписано угоду на злуку Закарпаття з Чехословацькою Республикою.

Американська Руська Народня Рада з предсідником о. Миколаєм Чопеєм домагалася в місяці липні 1918 р. самостійности, або самоуправи для українського Закарпаття і представила 21. жовтня 1918 р. це домагання на конгресі „Середньо-европейського Демократичного Зединення" в Філядельфії, де українські інтереси заступав д-р Гриць Жаткович. Перший підписав заяву незалежности проф. Тома Масарик, як предсідник конвенції і представник чесько-словацького народу. Це рішення потверджено пізніше голосуванням американських русинів, з яких 732 висловились за прилученням Закарпаття до Чехословаччини, 310 — за злукою з Україною, 27 — за самостійною державою, 10 за злукою з Московщиною, 9 за злукою з Мадярщиною, а 1 за злукою Галичини.

Про це повідомив ужгородську Раду Ферднанд Пісецький, посол Т. Масарика і предложив меморандум американських підкарпатських русинів, щоб приєднати Підкарпатську Русь до чесько-словацької републики дня 31. січня 1919 р. З тим рішенням поїхали представники Американської Ради Григорій Жаткович і Юлій Гардош до Парижа, де заступали разом з д-ром Антоном Бескидом інтереси Закарпаття. Маючи їм повновласть зійшалися 8. травня 1919 р. делегати пряшівської ужгородської та хустської Ради в ужгородськім жупнім домі і вислухали американських висланців Жатковича і Гардоша, одночасно заявилися за добровільним прилученням автономного Закарпаття до чесько-словацької републики, під умовою, що Закарпаття буде управляти себе самостійно, своїми урядами і своїм соймом та долучаться до нього інші українські землі заняті чехами. З тим домаганням вислано депутацію з 120 членами до Праги до президента Масарика, яка передала своє рішення і жадання в його руки.

Дня 18. листопада 1918 р. оголосив французький генерал Енок від Ліги Націй „Генеральний Статут" про організацію та адміністрацію Закарпаття. Чехія зобовязалася тим статутом установити українську автономну одиницю з власною самоуправою і своїм соймом з 40 членів. Сойм має мати законодатну владу у всіх мовних, шкільних і релігійних справах та в справах місцевої адміністрації. Президент ЧСР призначає губернатора, який є відповідальний перед соймом. До чеського парляменту вибирають послів, що мають разом з чехами і словаками радити про закордонні, воєнні й фінансові справи і мають рішати спільно у спільнім парляменті.

На чолі адміністрації в жовтні 1919 р. поставили чехи д-ра Івана Брейху, якому додали чотирочленну „Директорію", а президентом її був д-р Гр. Жаткович. Але „Директорія" не створила свого уряду, ні канцелярії, а д-р Жаткович зрікся становища після однолітнього правління — через це управа опинилася в руках чехів. Вони не скликали сойму, оправдуючись, що громадянство непідготоване до самоуправи. Тільки президент призначив губернатором спершу д-ра А. Бескида, опісля д-ра Грабара, які не мали ніякої влади. Але всеж „Підкарпатська Русь" під управою чехів дістала змогу розвиватися краще, як за мадярів.

У розвою шкільництва і орієнтації на звязок з українською культурою відограли велику ролю українські еміґранти. Під проводом д-ра Михайла Бращайка вони пристосувалися до світогляду місцевого громадянства і не накидували своїх ідей згори, в підготовляли їх до самостійної національної праці. З галичан українського напряму працювали д-р Іван Панькевич, дир. А. Алиськевич, д-р Волод. Бірчак, д-р Василь Пачовський, Марія Підгірянка, з москвофільського напряму Лев Тиблевич та д-р Гагатко. Як тяжко було починати працю зразком буде образок, коли нас покликав шкільний реферат до оснування ґімназії в Берегові, ніхто не хотів записувати дітей до школи, боючися загрози смерти з боку мадярів. Ми мусіли їздити по селах і ледве випросили діти нездатні до господарства, яких зібрали 14 зпоміж ледачих пастушків, прибрали їх з лахміття і відкрили ґімназію богослуженням, на яке ішло 14 нужденних дітей; за ними йшли жовніри еміґранти нашої УГА і ми професори серед насміху мадярів. Під нашою рукою за тих 10 літ, що я був там, росло молоде покоління в середніх школах з року на рік побільшуючи і число молодих діячів. Статистика 1937 р. виказує 745 народніх шкіл з 137.175 уч., 116 фахових шкіл з 6.775 уч., 6 середніх шкіл з 2.010 уч.

З розвоєм шкіл в народній мові стали появлятися таланти на літературнім полі. Першим піоніром, що дав почин до української літератури є Василь Гренджа Донський, опісля Боршош-Кумяцький, Зореслав, Федір Моґіш, Микола Рішко, Іван Колос, Федь Маковчанин, це все поети національнобоєвого напряму. Крім цього виступає ряд гумористів. З письменників пишучих прозою побіч першого Демяна Лукача, виступає Юрій Станинець, Ворон, Маруся Тимканич, тай зі старших і Гренджа Донський та Ірина Невицька. Головним часописом є щоденник „Нова Свобода".

З економічної ділянки зразу основано „Краєвий Кооперативний Союз", щоб вирвати населення з рук лихварів; „Підкарпатський Банк" основано заходами американських братів. Уже 1920 р. засновано товариство „Просвіта" після чого завитав театр М. Садовського і життя ввесь час розвивається. Політичні партії стали втягати в своє життя громадян Закарпаття; воно поділилося на два напрями, які виступають від перших виборів до парляменту 1924 р., де український напрям мав 12.4% а русофільський 62%. За 10 літ 1935 р. український мав 36.3%, а русофільський 35.2%. Тимто не диво, що теперішні громадяни утворили перший уряд на компромісі обох партій, чим виказали велику державно-творчу здібність, бо держава твориться не на основі принципів, але розумними компромісом державнотворчих партій.

Василь Пачовський.

Чи новий претендент до царського престолу буде орієнтуватися на совіти?

Французький щоденник „Ліберте" коментуючи смерть голови дому Романових, великого князя Кирила, пригадує, що князь Кирило був прихильником т. зв. партії молодо-російської, якої програма містила в собі доволі дивну злуку большевицьких засад із монархістичними. Провідника цієї партії Казембека обвинувачувала російська еміграція в удержуванні звязків з еміграційними чинниками, які перейшли на сторону совітського уряду. Тому теж між великим князем Кирилом, який у 1924 р. проголосив себе царем Всеросії, та великою частиною російської еміграції настав роздор. У колах російської еміграції вичікують тепер із з зацікавленням, чи найстарший син покійного князя, великий князь Володимир, який став тепер претендентом, не змінить політиної лінії свого батька.

Німеччина пропонує, щоб обмежити летунські зброєння?

Як подає „Йоркшір Івнінґ Ньюз", Німеччина задумує запропонувати обмеження летунських зброєнь та англьо-німецький летунський пакт.

Страйк британських залізничників скінчився.

Після наради з представниками залізничих товариств проф. союз британських членів звернувся до страйкуючого персоналу деяких льондонських двірців зі закликом негайно вернутися до праці, бо у переговорах полагоджено всі трудноші.

Вчора прилучилось було до страйку коло 600 шоферів вантажних самоходів. Крім того застрайкувало 2000 робітників, що працюють при будові летунства.

Батьки і діти під прапор „Просвіти"!

Карпатська Україна в числах.

День 8. жовтня 1938 року, в якому проголошено державність Карпатської України, зробив цю частину українських земель знову найцікавішою для нас. Появляється на цю тему багато статтей, змагаються ріжні погляди, а в міжнародньому світі дискутується широко питання, чи Карпатська Україна здібна до самостійного державницького життя. Найшлася навіть держава, Мадярщина, яка веде широку агітацію всіми доступними їй засобами, головнож при допомові своєї радіовисильні, що Карпатська Україна не може бути самостійна, тільки прилучена до Мадярщини, бо, мовляв, без заробітків у мадярських графів ніяк не може бути добробуту карпатським українцям. Такі вістки поширюють очевидно ті, які найрадше бачилиб Карпатську Україну знову північною Мадярщиною, а українського громадянина на тій землі темним мужиком та зверненим до Будапешту мало свідомим національно інтелігентом. Та ті часи далеко за горами, бо Карпатська Україна за останні десятиліття розгорнула широко свої культурні й господарські цінности і колиб не посторонні впливи, що диктували празькому урядові дивну та незрозумілу для нікого, а Чехсловаччині і Карпатській Україні шкідливу політику, то ця державна область булаб одною з найбільш квітучих наших земель.

Тому, що вістки про Карпатську Україну у нас неповні, хочемо коротко подати їх, щоб наші міркування про цю країну спирати на реальних даних. Дані ці беремо чи то з українських, чи з офіційних джерел, що їх проголошено друком. Вони приблизно дають образ того, що уявляє собою Карпатська Україна. А надіємося, що одною з перших важних праць карпатського українського уряду буде зладити вірні дані, які дадуть нам правдивий образ цієї нашої гарно, а мало знаної землі.

Подаємо дані для краю, що давніше називався в офіційній термінольогії Підкарпатська Русь; не подаємо даних про українську частину Словаччини, бо покищо не знаємо, де йтимуть там границі Карпатської України.

1. Положення, простір, клімат, границі.

Карпатська Україна має таке ґеографічне положення:

на південь	47°53'53"	півн. ширини;
на північ	49°00'16"	півн. ширини;
на захід	22°13'19"	сх. довжини (Ґриніч);
на схід	24°37,57"	сх. довжини.

Простір Карпатської України займає 12.617 кв. км., отже є це приблизно 11-а частина того, що займають галицько-волинські землі в межах Польщі. Одначе колиб долучено до Карпатської України етнографічні українські землі Сх. Словаччини, то ця земля матиме коло 16.000 км. кв.

Клімат у цій країні дуже ріжний, що обумовлене високими горами на півночі та низиною на півдні, яка, бережена високим пасмом Карпат, має лагідне підсоння. Пересіч краю лежить 693 м. над поземом моря, найвищою точкою є Говірля (2.058 м.), найнижчою Вірагош над Ляторицею (103 м.) над поземом моря.

До 500 м. над позем моря, себто приблизно доли, займають 6.184 кв. км., або 49.01%; височина і гори, себто простір положений понад 500 м. над поземом моря, займає 6.433 кв. км., або 50.09%. З цього виходить, що господарські основи для хліборобства краю не є найгірші, коли зважити, що нпр. у такій б. Австрії тільки 1/3 частина краю була долами, а є країни, як нпр. Швайцарія, де аж 90% простору — це гори. Зате гори Карпатської України, не зважаючи на жахливе спустошення жидівською господаркою, представляють для хліборобства та лісівництва дуже вартісні терени, а то хочби з огляду на їх полонини, що є передумовиною годівлі худоби та овець, або з огляду на їх ліси, якщо вони булиб якслід загосподарені, та які мусять стати підставою розвитку ріжних ділянок промислу.

Карпатська Україна має дуже ріжні опади та ріжну річну пересічну температуру, у звязку з релєфом краю. І так річна пересічна температура (за 40 літ) для Ужгороду є +8.8° Ц., пересічний річний опад для цієї місцевости 798 мм. Одначе вже в Ясіні пересічна річна температура є +5° Ц., а опади коло 890 мм. Одначе назагал пересічна річна температура на долах є вища, як нпр. у нас (Львів за 50 літ 7,6° Ц., Берестя 7.2° Ц.), а опади також дещо вищі (Львів 688 мм, Берестя 559 мм). Клімат на долах лагідний і дозволяє плекати шляхотні овочі, а на південних склонах головно винну лозу, що є на півдні Карпатської України підставою богатства населення.

Усіх границь зі сусідами є досі 626 км., з того з Польщею 288, з Румунією 201, з Мадярщиною 137 км. З півночі та сходу границя йде горами, отже є природня, на півдні і заході відкрита. За південні границі йде тепер спір з Мадярщиною, де мадяри домагаються для невеликої кількости своїх одноплемінців пересунення границі на їх користь, а на заході зі Словаччиною, де українці вимагають пересунення границі Карпатської України дальше на захід, себто повернення чисто українських теренів, прилучених у 1918 р. незаконно до Словаччини.

2. Населення.

Населення Карпатської України за останніх 50 років майже подвоїлося і при ріжних переписах було ось як:

Дата перепису:	Кількість душ:
1. XII. 1930	725.357
15. II. 1921	604.593
31. XII. 1910	595.598
„ 1900	526.686
„ 1890	456.097
„ 1880	395.692

На 1. кв. кільометер припадає тепер 57 осіб. Якщо зважимо, що на галицько-волинських землях припадає загалом 96.7 осіб на кв. км., то бачимо, що населення Карпатської України не дуже густе. Одначе треба мати все на увазі, що близько половина простору припадає на підгір'я і гори, де з природи густота населення менша. От нпр. на нашій Лемківщині на 1 кв. км. припадає 55,5 людей і навіть на хліборобській Волині 58 людей.

Приріст населення від 1921 до 1930 року був на Карпатській Україні 120.774 осіб, або 19,97%. Цей приріст населення дещо менший, як на галицько-волинських землях, де він за цей час був приблизно 22,1%, але більший, як у самій Галичині, де він був за цей час у пересічі тільки 14,1%. Нема сумніву, що ненадто високий приріст населення звязаний тим, що людність не мала змоги безпосередньо впливати на господарську політику краю, хоч той приріст був усеж найвищий з усіх земель Чехословаччини.

Національний склад людности Карпатської України не лишає ніякого сумніву, що це чисто українська земля. Українське населення надає виразне обличчя цілій країні, бо поважнішими меншинами є там тільки частинно на півдні скупчені, а переважно розсіяні мадяри та приблизно у такій самій силі жиди, що не можуть мати ніяких претенсій бути територіяльною меншиною. Перепис із 1930 року, коли ще не один українець попав між мадярів чи чехів, дав ось які висліди:

Національність:	осіб:	%
загалом:	725.357	100
українців	450.925	62,17
чехів	34.511	4,76
німців	13.804	1,90
мадярів	115.805	15,95
жидів	95.008	13,10
поляків	610	0,08
циганів	1.442	0,20
румунів	12.777	1,76
югославян	193	0,03
інші	282	0,04

З цього видно, що склад людности Карпатської України для нас куди корисніший, як багатьох держав, що мають менший відсоток свого населення, а називають себе національними. До цього доходять ще українці з теперішньої східної Словаччини у числі 87.000 душ, що при унормуванні границь повинні увійти у склад Карпатської України, яка тоді за чеським переписом з 1930 р. малаб к. 540.000 українського населення. В дійсности на Словаччині записано при переписі понад 100.000 українців за словаків, так, що всього українського населення на Карпатській Україні і Словаччині жило в 1930 р. яких 650.000. Колиж до цього числа додати природний приріст за останніх 8 літ, то всіх українців за Карпатами живе тепер к. 750.000 душ.

При цій нагоді треба підкреслити, що легенда про те, будьтоби український характер Карпатської України створювали українці-емігранти, не находить підтвердження навіть у дуже тенденційних джерелах. Бо при згаданому вгорі переписі в 1930 р. було на Карпатській Україні негромадян 16.228 душ, або 2,1% усього населення, при чому з цього числа з т. зв. Нансенівськими пашпортами, або таких, що не подали свого громадянства було ледви 2.579 душ, або 0.3% усього населення. Всі інші негромадяни виказувалися пашпортами своїх держав, і хіба тоді вони не могли робити якоїнебудь акції на Карпатській Україні. Вже такий маленький відсоток політичних еміграштів виключає якийнебудь вплив на те, що хоче робити, чи що робить місцеве населення.

Склад населення за заняттям (професією) на Карпатській Україні такий:

Заняття усієї людности:	осіб:	%
хліборобство, лісівництво і рибальство	480.856	65,8
промисл	16.590	11,3
торговля і грошообіг	41.550	5,7
комунікація	23.094	3,3
публ. служба і вільні звання	30.072	4,1
військо	7.703	1,0
домашня й особиста прислуга	4.101	0,5
іниші заняття	26.056	3,5
не подали заняття	25.335	3,4
Разом	725.357	100

Коли поділити заняття на хліборобство разом із лісівництвом і рибальством, як таке, що переважає на селі, і на всі інші ділянки, то виходить, що цими переважно сільськими справами займається 65.8% населення, а всіми іншими, переважно міськими справами 34.2 населення. Але коли приглянемось, яке заняття має українське населення Карпатської України, то бачимо, що українська людність у ще більшій мірі є людністю хліборобською. Про це кажуть оці дані:

Заняття української людности:	Осіб:	%
хліборобство, лісівництво. рибальство	450.834	[illegible]
промисл	33.804	[illegible]
торговля, грошообіг, комунікація	14.648	[illegible]
публ. служба, вільні звання, військо	17.224	[illegible]
домашня й особиста прислуга	1.917	[illegible]
інші заняття	30.742	[illegible]
Разом	549.169	100

Отже бачимо, що сама українська людність у куди більшій мірі зійшла на людність [illegible] по сільську, дотого переважно хліборобську. Нема сумніву, що це вислід довголітньої господарської політики мадярів та в останніх роках нещасливої господарської політики чехів. Для порівняння подаємо, що в Галичині відсоток занятих у хліборобстві враз із лісівництвом [illegible] ється між 70,9% у Львівщині до 81,[illegible]% у Станиславівщині, себто в цій останній дуже подібно до положення українського населення в Карпатській Україні. Тут треба звернути також [illegible] увагу на те, що поважні ділянки [illegible] ської праці загорнули зовсім жиди, [illegible] господарським нещастям українського населення Карпатської України. Нема сумніву, що при [illegible] повідним розвитку господарства Карпатської України прийде до голосу також у господарських справах український нарід, чого [illegible] досі всі опікуни заздрили.

Д-р Евген Храплив[illegible]

Японський десант під Кантоном

ПОСТІЙНО ПОСУВАЄТЬСЯ ВПЕРЕД.

Японські частини, що причалили під Кантоном, є у постійній офензиві. Вони заняли місто Ташуї, положене у віддалі 12 морських миль від берега. Деякі японські частини перейшли вже ріку Такон та — як інформує японське командування — поспішними походами посуваються у глибину краю.

Японські літаки збомбардували важну стратегічну місцевість Вайчав, 85 морських миль на схід від Кантону. Тепер на Вайчав машерують японські війська, поконуючи по дорозі опір китайських операційних груп. По обох сторонах є коло 2.000 вбитих і ранених.

ДАЛЬШИЙ ТРАНСПОРТ ЯПОНСЬКИХ ВІЙСЬК НА КАНТОН.

З пристані Сватав виплило 10 японських транспортовців. Ескортують їх 3 контрторпедовці та кружляк. Пливуть вони на захід, мабуть до гирла ріки Кантон. Японська команда намагатиметься висадити там другий експедиційний корпус.

ОБОРОННА ПІДГОТОВА АНГЛІЙСЬКОЇ ВЛАДИ В ГОНКОНІ.

Влада змобілізувала в Гонконі всі англійські поліційні резерви. Губернатор ужив їх до оборони кордону англійської кольонії перед японською офензивою.

Закордонні консулярні представники візвали своїх громадян, щоб вони опустили негайно цілий район Кантону.

ЕВАКУАЦІЯ НАСЕЛЕННЯ КАНТОНУ.

Майже половину цивільного населення Кантону евакуують ще нині, на основі розпорядку комісаря квантунської провінції ген. Югаму. Цей поспіх оправданий, бо японці дійшли вже на віддаль кільканацятьох кільометрів від Кантону. Евакуватимуть коло 400.000 китайців. Населення Кантону побільшилось останніми часами кількома сотками тисяч утікачів над нормальне число населення 860.000.

Евакуацію Кантону перепровадять на кошт держави. З тою метою ужив влада всіх самоходів. Вже в пятницю пополудні величезні маси втікачів звернулись на захід та північний захід. Комунікаційні трудноші ростуть з огляду на транспорти військових частин, зброї та муніції.

КИТАЙСЬКА ПЕРЕМОГА?

Офіційний комунікат команди китайської армії потверджує — заперечувану японськими військовими колами — вістку про велику перемогу китайських частин на фронті Янтсе.

Комунікат подає ось такі подробиці бою: Дві японські бригади провадили сильну офензиву вздовж дороги Кеокіян—Нанчан та намагалися здобути зміцнені китайські позиції у районі Теяну. Певні перемоги японці оголосили вже, що упадок Теяну певний. Китайські частини під проводом ген. Тсеюй зайшли японців від крила та заатакували іззаду. Обі японські бригади розбиті; коло 20.000 убитих.

Водночас китайці припинили японську офензиву на лінії Мушіган.

На відтинку Сінгоджу китайські частини відібрали японцям найближчі до Ганков позиції. Місто Сінян, на північ від Ганкав уже в руках китайців. Вони намагаються тепер відбити залізничу лінію Ганкав—Пекін, від японських частин, що завзято боронять її на залізничій стації Туншу. По обох сторонах величезні втрати.

Українці!

Незабаром, ще місяць-два, і промине ювилейний рік Матері „Просвіти“. Промине той рік, що для „Просвіти“ й цілого нашого національного життя має бути переломовий. Промине той рік, що з ним сполучуємо наші найкращі надії-сподівання. Промине той рік, що в житті українського народу має залишити тривалий слід.

І тепер — уже **найвищий час**, щоб усі ми і то скрізь, де живемо, твердо самі себе й один одного запитали: А щож ми зробили в цьому ювилейному році?

Чи зєднали ми для нашого великого діла — свою родину, сусідів, знайомих, цілу громаду?

Який-же лишаємо слід — нашої думки, нашої праці, нашої жертви на шляху у наше славне Майбутнє?

Адже всі ми знаємо, що як кожному з нас особисто, так і цілому нашому народові ніхто чужий за нас добра не зробить. Та й усі ми знаємо, що тільки те будемо мати, що самі для себе й народу свого зуміємо створити.

І всі ми знаємо, що найкраща і найсправедливіша міра національної свідомости, гідности й чести, як окремої людини, так і цілого народу, є **характерна жертва праці, майна, життя** — така, яка в даній хвилині потрібна. Так! Жертва і тільки жертва лишає за собою тривалий слід!

І така **всенародня жертвенність**, що в ній візьмуть участь усі без вийнятку українці, **мусить закріпити наш ювилейний рік**.

І як посвячений прапор „Просвіти“ є назверхнім знаком духового провідництва „Просвіти“ в народі, так наша щедра **жертва на нитку** в цьому прапорі є назверхнім знаком нашої духової єдности під ясним прапором „Просвіти“.

Тимто всі ми, що гордимось нашим національним імям, усі, що з душі бажаємо кращої долі свому народові, зараз-таки сполучім себе щедрою жертвою із прапором „Просвіти“, вплетім у цей прапор таємну нитку свого серця, щоб у цьому великому ювилейному році до прапору „Просвіти“ припали і в один такт ударили серця міліонів: На перемогу! На славу!

Ювилейний Діловий Комітет 70-ліття Просвіти.

В Римі не сподіються поширення словацько-мадяр. конфлікту

Вчора приїхав до Риму літаком шеф мадярського міністерства закордонних справ граф Чакі, який відбув 2-годинну розмову з міністром закордонних справ графом Чіяном. Певідбувають теж авдієнцію графа Чакі в Мусоліні. Ці розмови вважають безпосередніми наслідками зірваних переговорів і пояснюють їх як доказ довіря Мадярщини до Італії та як вияв солідарности обох держав. У добре поінформованих колах кажуть, що Італія далі буде підтримувати інтереси Мадярщини без уваги на Чехів, які настануть. Рішення мадярського уряду, який зірвав переговори, вважають зовсім оправданим. При цьому підкреслюють, що мадяри не можуть говорити з чехами, які все ще озброєні. **Супроти теперішньої поважної ситуації італійська думка вдержує повний спокій і не передбачає, щоб сильно загострені мадярсько-словацькі відносини могли спричинити поширення конфлікту.**

ПОЛЬСЬКИЙ АМБАСАДОР У ГР. ЧІЯНО.

Польський амбасадор при Квіриналі ген. Венява-Длугошевський відбув учора розмову з міністром закордонних справ графом Чіяном.

—o—

Нова орґанізація протилетунської оборони В. Британії.

Брітійський уряд перевів нову організацію протилетунської оборони. Вона буде належати до ділянки територіальної армії, зложеної з фабричних робітників та урядовців, які вже не надаються до лінійної служби.

Кожна більша фабрика чи заведення публичного життя буде становити окрему одиницю, яка дістане від армії легкі протилетунські гармати. Робітники кожної фабрики відбудуть спеціальний вишкіл.

В наближчому часі міністерство війни звернеться у цій справі до дирекцій фабрик.

Рівночасно почалася продукція протилетунських гармат нового моделю.

„МІНІСТЕРСТВО НАЦІОНАЛЬНОЇ СЛУЖБИ“.

Підчас найближчої сесії предложать парляментові законопроект про нове „міністерство народньої служби“, яке підчас миру перевело би вишкіл населення обох полів до служби в тих ділянках, до які поодинокі особи найбільше надаються з огляду на свої кваліфікації. Підчас миру ця „національна служба“ булаб добровольча.

ЖЕРТВУЙМО НА НИТКУ В ПРАПОРІ „ПРОСВІТИ“!

Щоб улекшити висилку жертв на нитку в прапорі „Просвіти“, згідно з відозвою Ювилейного Ділового Комітету 70-ліття „Просвіти“, до цього числа нашого часопису долучуємо чеки „Просвіти“.

Ми глибоко переконані, що кожний наш читач та його знайомі сповнять радо свій обовязок супроти Ювилятки, виповнять чек щедрою жертвою і відошлють його до Матірної „Просвіти“. Завважуємо, що жертва на звичайну нитку у прапорі є 1 зол., на шовкову 2 зол., на срібну 4 зол., на золоту 5 зол. Щедріші й богатші громадяни жертвують подвійну, потрійну чи багатократну срібну або золоту нитку. Бідніші можуть виявити свою приналежність до Просвіти і меншою жертвою. Жертводавці від одного золотого вгору дістануть ювилейні грамоти із зазначенням, яку нитку вони вплели у прапор.

Прилюдна збірка в краю (у трьох воєвідствах: Львів, Станиславів, Тернопіль) переводиться на основі дозволу львівського воєвідства до ч. ПБ. 27/45/36 з 14. травня 1938 р. до кінця місяця грудня ц. р. Жертви від кордону слід посилати через Земельний Гіпотечний Банк у Львові, вул. Словацького ч. 14. з допискою: „Для Просвіти“. Хто вже зложив жертву, того просимо передати чек свому знайомому й дошильнувати, щоб і він вислав свою жертву. Жертвуймо всі на нитку в прапорі „Просвіти“! Інтелігенти, селяни, робітники, міщани, заможні й бідні. Всі, що бажають сили й розвитку рідному народові, подбають про сильну „Просвіту“. А того всі ми бажаємо. Тимто й усі складемо гідну жертву на нитку в ясному прапорі Прапорів.

—o—

ТУРЕЧЧИНА МАТИМЕ АМБАСАДИ У ВСІХ БАЛКАНСЬКИХ ДЕРЖАВАХ.

Як стверджує офіційний комунікат турецького уряду, цей останній заключив умову з балканськими державами, на основі якої турецькі посольства у всіх балканських столицях стануть амбасадами.

—o—

До справи „тисячліття“
польсько-угорської границі.

Від хвилини, коли Закрапатська Україна (Підкарпатська Русь) проголосила свою державність, у польських часописах стали появлятися дивоглядні замітки, немов то польсько-угорська границя істнувала тисячу й більш ніж тисячу літ і з цього огляду треба булоб її тепер привернути. Львівський „Експрес Вечорни“ з 15. жовтня ц. р. ч. 2592. подав навіть на стор. 5. мапку. п. н. „Kraj rozdzielający Polskę i Węgry“ з таким поясненням: „W związku z toczącą się walką dyplomatyczną o Ruś Podkarpacką podajemy mapę tego ważnego kraju. Rozdziela on Polskę i Węgry, które przez 1000 lat swej historii miały wspólną granicę właśnie wzdłuż granicy obecnej Rusi“.

Не думаємо зводити наукові полеміки з публіцистичними дивоглядами польської преси. Пригадаємо тільки те, що повинно бути відоме вже середньошкільному учневі. Дивогляд про „тисячліття“ польсько-угорської границі повстав, очевидно, на тій основі, що давніші польські вчені, в звязку із вісткою т. зв. „Літопису Нестора“ про похід Володимира Вел. в 981 р. на „ляхів“ і відібрання їм „їхніх городів Перемишля, Червеня й ін.“, прикладали цю вістку до цілої Східньої Галичини, т. зв. пізніше „par excellence“ Червоної Руси. Тоді як у підручнику проф. Чеслава Нанке п. н. „Historia średniowieczna“ (Książnica-Atlas. Lwów—Warszawa, 1929) читаємо на стор. 55. у примітці таке: „Dawniej przypuszczali uczeni, że Czerwień leżał niedaleko Seretu (w okolicy dzisiejszych Zaleszczyk), lecz z nowszych badań wynika, że był to jeden z licznych grodów, znajdujących się w dzisiejszej Chełmszczyźnie, między dopływami Bugu, Huczwą i Włodawką“. Там теж на стор. 50. подана мапка, на якій зображена „Polska za Bolesława Chrobrego (według wykresu W. Semkowicza)“. З неї бачимо, що до „rdzennej Polski“ (зазначеної границями у формі рисок) увійшли тільки городи на лінії Перемишль—Белз—Червень, уся область на схід від цієї лінії знаходиться поза „rdzenną Polską“ (пор. також стінну мапу Ст. Арнольда: „Polska państwowa. Wiek X—XIV. Podz. 1 : 1,000.000).

Поминаємо питання, чи справді назву літописних „ляхів“ у 981 р. можна звязувати з поляками, що навіть Краків за часів Мешка І. належав до чехів, що назва Перемишль звязана не з якимсь леґендарним польським „Пшемиславом“, але радше з чеським іменем „Пшемисль“ і панівною в Чехії династією „Пшемислідів“. Одначе не можемо поминути того, що якби навіть признати „польськість“ т. зв. Червенських городів перед 981. р., то тут границя Польщі з Угорщиною могла бути на дуже незначнім просторі й не можна її ідентифікувати з пізнішою польсько-угорською границею по занепаді Галицько-Володимирської Держави після 1340. р. Колиж іде про такий публіцистичний дивогляд польської преси, як „тисячліття польсько-угорської границі“, то годиться зазначити, що беручи під увагу 981. рік (з короткими перервами за Болеслава Хороброго і Сміливого через окупацію пограничних, т. зв. Червенських городів), аж по 1340. р. на цілому просторі Карпат від Сяну в південно-східному напрямі йшла „русько-угорська“ границя й тому не диво, що в найстарших угорських літописах Карпати зовуться „руськими Альпами“ (Alpes ruthenicae).

Поминемо також і те, що за часів Володимира Вел. границя Руської (Київської) Держави виходила поза межі Карпат, що Закарпатська Україна входила в її склад, що по втраті тієї области пізніше, на якийсь час, віддзискав її Лев Данилович та що вона належала до Галицько-Володимирської Держави ще й за Юрія Львовича. Але з огляду на дивогляд про „тисячліття польсько-угорської границі“ не можемо поминути факту, що спільна русько-угорська границя істнувала вже перед 900-им роком, отже тоді, як про Польщу не було в історії ще ніякої чутки.

Першу історичну вістку про Польщу й її першого історичного князя Мешка І. подав німецький літописець Відукін, описуючи під 963. р. поразку, що її завдав Мешкові німецький граф Віхман. Тоді, як наш „Найдавніший Літопис“ (влучений до т. зв. „Літопису Нестора“), описуючи похід князя Олега на Царгород у 907. р., вичисляє між племенами, що входили в склад його великого війська (крім варягів та підлеглих йому численних фінських і славянських племен, як радимичів, кривичів), велике число українських племен: полян, деревлян, сіверян, тиверців, що жили над Дністром і Прутом, дулібів, що жили над горішнім Бугом (де їх городи Бужськ і Червень), і також хорватів, що жили здовж Карпатських гір над горішнім Дністром по Сян. І хоча походження хорватів неясне, а їх приналежність до українських племен непевна, все-ж приналежність наддністрянської Галицької области по Сян (де Перемишль) і области над Бугом (де Бужськ, Белз, Червень і Холм) до Руської (Київської) Держави перед тим, заки перший польський історичний князь Мешко І. виступив у 963. р. на історчиному виді, безсумнівна.

За часів Ігоря і Святослава про ті области нічого не чуємо аж до Володимира Вел. Але знову нема сумніву, що вони на якийсь час відчахнулися від Руської (Київської) Держави. Одначе непевне воно, чи це сталося за Ігоря, який мусів воювати навіть з поблизькими деревлянами та уличами, чи за малолітности Святослава після смерти Ігоря, чи тоді, як Святослав ходив походами на хозар, касогів-черкесів та ясів і вятичів, чи врешті тоді, як уся його увага була присвячена завойованню наддунайської Болгарії й боротьбі з греками, і може щойно в часі братовбивчої війни між його синами, Ярополком, Олегом і Володимиром. Досить, що Володимир, ставши після смерти своїх братів єдиним володарем Руської (Київської) Держави, намагався деякі области, які від неї відпали, наново зєдинити й ідучи слідом Олега, намагався знову оперти її об Карпати, Сян і Буг. Цього діла він доконав, віддзискуючи в 981. р. між іншим також пограничні, т. зв. Червенські городи над Сяном і Бугом, які в 907. р. входили за Олега в склад Руської (Київської) Держави.

З усього сказаного бачимо, що коли по 1340. рік істнувала русько-угорська границя, годі говорити про „тисячліття польсько-угорської границі“.

У Львові, 14. жовтня 1938.

Д-р Богдан Барвінський

Ще не кінець світа.

Земний ґльоб — каже Сер Джемс Джінс у своїй відомій книжці п. з. „Новий світ фізики“ — це дрібна окрушина, кинена серед безкраїв всесвіту. Ми разом з землею наче порошина кружляємо в просторах по вузенькій, павутинно тонкій доріжці, накресленій в термічних умовинах, що простягаються від зера до сто ступнів Цельзія. Тільки завдяки цьому органічне життя на землі, оперте на однім, чудеснім первні вугля може свобідно і багато розвиватися.

Вуголь радо лучиться з іншими первнями у скомпліковані, преґарні групи; колиж не лучиться, то творить в органічному житті щораз то нові форми, все кращі і складніші, незбагнуті і невідкриті.

Знаменитий популяризатор науки розкриває перед нами візію, зарисовану з холодною льоґікою вченого. Земля-окрушина, що мандрує навколо могутнього сонця, одного дня зійде зі закресленої дороги. Поминувши можливість зудару з іншою планетою — життю органічному загрожуватиме примусовий застій. Зближуючися в сторону сонця ми наражуємо себе на смерть в жарі сонячних променів. Чудовий первень вугля, який носимо в собі, в крові, у кістках, в мізку — спалюється. Ми спалюємося на попіл, розсипуються у порох рослини і звірята. Знову земля, як перед мільйонами літ, стає розжареною, вогнистою кулею, відприском, що кружляє в космосі сонця.

Віддалення у протилежну сторону кине у обійми морозу, що вбиває найвідпорніші живучі сотворіння. Твердніємо на камінь. Земля стає застиглою, скаменілою, мертвою брилою.

Сер Джемс Джінс пильним оком астронома бачить, як надходить із мряки часу загибіль органічного життя на землі. Визначуючи теорію правдоподібности переДбачує зустріч земного ґльобу з якоюсь іншою планетою, або сильне збочення з закресленої доріжки всесвітньої мандрівки.

Однак не сумуймо. Це ще дуже далека дата заповідженої катастрофи. Тішмося з розквіту буйного життя, яке росте як дріжджі на чистім, легкопальнім вуглі. Покищо нам не загрожує жадна з космічних заверюх. Тому можна сміло купити льос до ближчої як кінець світа, бо вже 19-го ц. м., першої кляси 43-ої Клясової Льотерії, коли теорія правдоподібности щодо Льотерії, коли теорія правдоподібности... диться багато докладніше, ніж у небесних рахунках астрономів.

Літературна сторінка

Картини з нашої останньої революції.

Галина Журба: РЕВОЛЮЦІЯ ЙДЕ. Том II. В-во „Українська Культурна Скарбниця", Львів, 1938. ст. 271.

Галина Журба продовжує змальовувати нашу останню революцію короткими яскравими картинами, що складаються на цілий калейдоскоп. Багато з того, що позатиралось в памяті виринає свіже, якби вчорашне: дні тривоги перед приходом ворожого війська, хвилини дитячого захоплення перед рідними красномовними проклямаціями, чутки між великоміськими мурами, відгомін селянських повстань і довгі-довжелезні балачки. Авторка передає дуже живо настрої земляків, в яких пробудилось гостре національне почування, що межувало з ненавистю до вікових гнобителів. Дискусії з росіянами, розмови з дідичами, які навіть не підозрівали в селянах будьяких громадян, жанрові сценки збентеження та обурення — все це відтворює разом гарячкову атмосферу напередодні сподіваних великих подій.

Із віддалі 20 років неодин читач може хотів би домагатися від повістяра якоїсь суцільної викінченої картини. Як легко підмальовуючи тло такої доби затратитися в історичних концепціях, заплутатися в ріжних шнурках, які йдуть від людей до подій і від подій до висновків! Революція ріжниться саме тим від викінченої намальованої картини — на полотні, в історичній студії чи у професорському викладі, що вона порозкидана, як думки тих, що беруть у ній участь, як предмети з пограблених домів, як стрільна, руки і ноги на вулицях із барикадами. У повісти Галини Журби вона змальована імпресіоністичними цятками — не дуже жахлива, навіть не грізна, хвилинами навіть ідилічна, як і була вона нею справді в очах тих, що вірили в її перемогу, не оглядаючись по боках.

Авторка вибрала дискретну методу-передавати поодинокі моменти революції короткими сценками з приватного життя, з політичних подій, з міста і села, що перехрещувались спільними інтересами та контрастами. Її цікавить передовсім те, як пробуджується національна свідомість — сильніша за соціяльні гасла і з цією думкою вона зазначує моменти, що можуть промовити до якнайширшого кола читачів. Дуже вдатно проведені ті місця, де політичні дискусії зображують відношення російської інтелігенції до нового національного руху для них несподіваного, майже незрозумілого.

Стиль живий, барвистий, мова народня, досить багата, соковита. Авторка залюбки передає вислови і звороти тодішнього часу, хоч вплив галицьких місцевих висловів уже завважив на ній. Вона вживає скрізь навіть від себе „тутки" замість тут, „тра" зам. треба, „жие" зам живе, „цеї" зам. цієї, цему зам. цьому, „вертати" зам. вертатися, „за ню", „на ню" зам. за неї, „зато" зам. зате, „боз" зам. бузок, „умисловий розвиток" зам. умовий... Таких прикладів можнаб навести багато. Взагалі правопис і граматика вражають око неодною скалкою: „утіклий з Сибіру" зам. утікач, „в сіни" зам. в сінях", „счезав" зам. щезав, „на ґанкові" зам. ґанку, „нігде" зам. ніде, „людянний" зам. людяний, „сопочи" зам. сопучи, „вітерець" зам." вітрець, „цепи", „цепом" зам. ціпи, ціпом, „промовляючі факти" зам. промовисті...

м. р.

Письменник у боротьбі з суспільним ладом.

СІНКЛЕР, АВТОР „НЕТРІВ".

Американська преса присвячує статті з нагоди 60-ліття Аптона Сінклера. В Америці це прізвище має силу пропаґандового гасла. Від [illegible] років Сінклер розбуджує пером заспокійливу, занадто спокійну совість американських громадян. Він виступив із своїми першими творами тоді, коли гарні гасла демократії про рівність і справедливість почав заглушувати щораз сильніший скрипіт і рев машин.

Сінклер здобув собі славу „Нетрами", що колись і в нас мали свої години успіху. Він написав їх за великої боротьби першого Рузвельта проти трестів і звернувся головно проти т. зв. „розбовтувачів болота", що заробляли гроші на скандалах. „Нетри" демаскували огидливі інтереси фабрикантів консервів у Шікаґо. Сінклер зацікавився долею робітників у великих шікаґських різнях і зворушливо описав працю в тих смертельних машинах. За „Нетрами" пішли дальші подібні твори, які ми тепер назвалиб репортажами: „Щоденник Артура Стерлінґа", „Король Мідас", „Князь Гаґен", „Капітан промислу". В них протиставлені капіталісти визискуваним робітникам, що засуджені на нужду, пянство, злочини. У цих репортажових повістях Сінклер використав патос, якого публіцисти вживають у підбурливих статтях. Американці читали ці книжки як газету.

Краще виходять у Сінклера суспільні сатири, де він красномовність заступає іронією, як у „Метрополії". За прикладом Золі зробив Сінклер поважну спробу дати соціяльний роман без всякої тенденції: „Король вугілля" і „Нафта" це [illegible] зразки, як змальовувати обичаї великоміських осередків.

Сінклер — найсильніший у памфлетах таких як „Мідяний жетон", „Гусячі сліди", Коли гроші пишуть", де дає позакулісові ревеляції, як побудовані ріжні державні установи та суспільні органи, як церква, школи, преса. Його полемічне перо не може оминути актуальних тем і він однаково легко вміє на актуальну тему написати повість, як нпр. „Бостон". Цікаво, що Сінклер є автором одної з найкращих історичних повістей у Спол. Держав „Манассас".

Саме його життя — цікаве, барвисте. Він уродився в Бальтімор, величезній пристані, де після революції родилися як гриби по дощі багатії, фінансові потентати. Вже змалку Сінклер зрозумів велику силу гроша, головно як засобу використовувати працю бідних і безборонних. У Ню Йорку він познайомився з хабарництвом тих, що правили містом і звязками адміністраційних урядовців з капіталістами. Його ідеалом стало вплинути словом на зміну системи, де можливі злодійства і безкарність всесильних багатіїв. У 18 році життя він уже сидів у виборчій комісії і від тоді не переставав брати участи у політичній боротьбі. Він вірив, що одиниця смілива, чесна та енерґійна може направити неодне суспільне лихо, коли відкриє на нього очі громадянам. Сінклер показав дорогу молодшим письменникам. Право боронити правди, яку автор оголошує друком і бере за неї відповідальність перед судом, є одним із найбільших здобутків Америки, де кожний громадянин може причинитись до поправи нездорових обставин

Ділом ушануйте память тих, що своїм зусиллям та терпінням поставили нас у ряд націй.

Повість про Володимира Великого, Київ і Византію.

Невідомо, чи з думкою про роковини хрещення Руси чи зовсім випадково видав російський письменник А. Ладинський історичну повість „Голуб над Понтом". Герой повісти — повістяр Іраклій Метафраст закоханий у царгородській царівні Анні, яка вийшла заміж за Володимира Великого. У повісти змальоване передовсім історичне тло, побутові картини, краєвиди. Читач відчуває атмосферу неспокою і бурі: — кров ллється у Вірменії та Анатолії, на Таврівських горах, що недавно визволилися зпід корми́ги сараценів, на островах Крети і Кипру; Везувій вибухає лявою. У Херсоні зневажені церкви і знищені виноградники, а над далеким містом Самбат-Київ устає північна зоря. Герой Іраклій син „руса", що занедужав у Херсоні, їдучи з караваною. Він випадково попав у палату двох царів Василія і Константина і наблизився до Василія, що управляє імперією.

Повість перевантажена науковим матеріялом: фактами, іменами, подробицями. У першій частині Метафраст роздумує про суету світа, у другій маємо історію Володимира та Анни, у третій передсказані події византійської історії. Ладинський, добрий знавець Византії, хотів дати яко мога безпосередній образ життя на давній Руси — нестилізований, а майже примітивний. Київ, Дніпро, деревляні міста окружені лісами, дикі, майже дитячо-наївні люди виведені на прегарному тлі. Византійська царівна приїхавши до Києва віддихає зовсім новим здоровішим повітрям і це повітря віє зі сторінок книжки — воно протиставлене затхлій Византії.

З широкої картини византійської культури виступають найбільше шпилі Києва і люди, що там живуть. Автор вложив у повість багато туги за давниною і чимало туги за майбутнім життям ближчим природи.

ІНСТИТУТ БОРОТЬБИ З МІКРОБАМИ КНИЖКИ.

У Римі відкрили нову установу — Королівський інститут патольоґії книжки. Вже кілька років Британський Музей у Льондоні створив новий відділ, де лікують книжки, рятують їх перед загибіллю. Час і ріжні мікроби нищать папір. Найкращі твори, що збереглись в одному або двох примірниках можуть пропасти, коли їх не направити, не врятувати. В Америці вже знайшли філянтропи-міліонери, які почали відбивати дорогоцінні твори на матеріялі тривкішім від паперу — на сталі чи полотні. Відомо, що в таких країнах як Франція, Анґлія, Німеччина видавці віддавна вже друкують по 50 або 100 примірників кожного твору на кращому папері. Це торкається теж і преси, яка розсилає примірники на кращому папері для бібліотек та архівів. Як виглядає стан наших наукових бібліотек — відомо. Десятки тисяч лежать не на полицях, а просто у скринях чи на підлові у сутеренах або льохах, бо салі не мають на них місця. Не треба чекати аж на мікробів, щоб їли папір: часто їх заступають миші, в найкращому випадку — вогкість.

Сторінка без політики.

Ловці метеликів.

ПРОФЕСІЯ Б. ВЯЗНІВ ІЗ ГВАЯНИ.

Коли недавно французький уряд вирішив зліквідувати карну кольонію у Гвияні, виринуло питання, що зробити з усіми звільненими вязнями та на які професії їх поділити.

Гваяна не має великих, догідних господарських умовин, тому й не дивниця, що виринув незвичайно поважний клопіт для влади: чим заняти тих вязнів, які мусіли залишитись у Гваяні?

Тоді, на щастя, пригадали собі про одну професію, правда, не дуже приємну, проте незвичайно корисну, якою ґваянові вязні займаються вже від 30 літ.

Йде про... мотилів.

Найкращим доказом на те, що ловити метелики — це добрий інтерес, був велитенський попит, який по світовій війні мали метелики з Гваяни. Товариство, що повстало в 1925 р. із сотні звільнених вязнів, заложило над рікою Мароні кольонію, яка небаром стала відома експортом метеликів із Гваяни.

Ловці метеликів мали в минулих літах зовсім добрі ходи. Приблизно з тисячі франків місячно — це найменша сума, яку такий ловець метеликів заробляв на чисто. Не треба і згадувати про те, що деякі з них осягали куди більші заробітки. Слід памятати, що сума чотирьох або пятьох тисяч місячно доходу творить у Гваяні справжній маєток.

Одначе згодом заробітні умовини погіршилися. Повстали окремі „біржі" на метеликів у Ню Йорку, Льондоні та навіть у Токіо, на яких нотували ціни найрідших примирників. Сьогодні вже ціни дуже впали і за незвичайно рідкий зразок метелика платять від 5—10 франків.

Коли йде про чисто торговельний збут, слід відмітити, що покупці метеликів не виводяться зі самих збирачів-аматорів. Їх закуповує перш усього прикрашувальний промисл, який уживає метеликів до прикраси ріжних предметів.

Одначе ця мода тепер трохи впала і заки повернеться удруге, між ловцями мотилів пануватиме ще якийсь час кріза.

Професія ловця метеликів дуже складна та небезпечна. Лови у пралісі на рідкі зразки мотилів виглядають зовсім інакше, як ловлення до сітки ріжнобарвних метеликів на цвітистій леваді.

Деякі з них просто не дають себе зловити. Треба на них засідатися і ждати, заки вони почнуть свій ранній лет. А це вимагає багато трудів, треба продиратися бездоріжжям густого пралісу серед цілої низки небезпек нічно, до тих місць, де можна стрінути бажаний зразок метелика. Ловці послуговуються при тому великими сітками, зовсім, як підчас ловлі риб. Воно можливе щойно тоді, коли вдасться перетеребити густі звої ліян.

Найгірший клопіт тоді, коли мотилі нарочно оминають місця, де була вже чоловіча нога. Тоді треба починати мандрівку вдруге та продиратися щораз глибше й дальше у дебри пралісу, віддалюючися чимраз більше від кольоній ловців.

Мотилів ловлять теж на принаду, при чому банани творять найкращу принаду.

До розіпнятих великих сітей дочіплюють овочі або розсівають роздроблені банани, яких запах приманює мотилів і вони на осліп летять до привабливої лакоминки.

Одначе праця не кінчиться на зловленні метелика, бо він щойно тоді зберігає ринкову вартість, коли в ненарушеному стані доходить до рук купця. Велику частину зловлених мотилів залишають на місці, без ужитку, бо часто сітка нищить або ушкоджує барву й пилок дорогоцінних крилець. Не зважаючи теж на якнайбільшу обережність та дбайливість при опакуванні, посилка спричиняє теж доволі великі ушкодження мотилів, яких висортовується при відборі.

Кожного мотиля завивають у перґаміновий папір або цельофан, іноді у вату, а в деяких випадках ховають їх у шкляні ампулки. Не треба мабуть додавати, що опакування й пересилка того „товару" вимагає незвичайно дбайливого, професійного знання.

Крім цього купці мусять визнаватися у ринкових цінах, тимбільше, що кожний рід метелика нараховує часто десять тисяч відмін, з яких ледви може за кільканацять можна дістати добру ринкову ціну.

Один такий мотиль, особливо відомий у Ґваяні, Морфо Менеляус, який має крила широкі на 20 цм., коштував уконюнктуральних часах 100 франків. Ще дорожчі були мотилі Коццінера Геркулес, за які платили по 500 франків за штуку.

Грошевий оборот у торговлі метеликами з Ґваяни давав у тих часах кілька міліярдів франків річно.

Це був неякийбудь „промисл"...

—o—

Тренер футбольної дружини покараний за уладження тоталізатора.

Перед кількома місяцями Союз копунів Англії видав гостру заборону робити заклади про вислідн футбольних змагань.

Перші карні санкції, які передбачує цей заказ, перевели в Савтгемптон. Покарали там якогось тренера футбольного товариства за те, що він з кількома своїми приятелями уладив щось у роді тоталізатора та приймав від публики ставки на поодинокі дружини. Слідство виказало, що обвинувачення не було безпідставне.

Не помогло тренерові виправдання, що ініціятива тоталізатора вийшла від його приятелів. Йому відібрали посаду та його назвище опинилося на чорній листі всіх спортових товариств Англії.

Найстарша телеґрафістка веде вже 58 літ свою службу.

Нема сумніву, що найстаршою телеграфісткою у світі є 80-літня п. Лайтер, яка виконує свою службу в одній з північних місцевостей Англії безупину вже 58 років. Гідне уваги й те, що ця місцевість віддалена від світа високими горами, та життя її мешканців це тиха ідилля. Рідко скаламучує цю тишу неспокійна вістка зі світа, що приходить до цієї закутини по дротах телеграфу. Тоді старенька телеграфістка сама несе її адресатові та додає від себе вислови щирого співчуття, чи радости. Не диво, що в цій малій місцевості всі її любили та поважали.

Що робити, щоб довго жити.

Найстарший мешканець Китаю Шенґфейлюнг покінчив недавно 135 рік життя. Коли його запитали, що треба робити, щоб можна було так довго жити, старий китаєць відповів, що воно, ні таке важне, ні таке таємниче, якби на перший погляд здавалося. Отже старий китаєць каже, що він ніколи у своїм життті нічим важко не зажурився й не було події яка моглаб його вивести з рівноваги. Його наймолодший син має тепер 78 літ, одначе всі, котрі його бачать, кажуть, що він не має ще навіть 50. Старий китаєць заявив, що його син керується такими самими засадами, що й батько, тому теж старий ворожить і йому довге життя.

—o—

Вдружився 14-ий раз

Льокальною славою Сан Франціско ста[в] останніми часами Джон Манфільд. Репортери ріжних часописів подивляють його незвичайн[у] відвагу й витревалість. Що-ж такого зроби[в] той „герой"? У своїм життті зазнав він уже 13 разів розкошей подружнього щастя. Останн[є] було, здається, найгірше, але він зовсім не зразився цим неуспіхом і ще раз попробував щастя. Перед кількома днями у величній тамошній святині баптистів відбулося його вінчання із славною красунею, дочкою багатого купця у Сан Франціско, Еммі Ґоддард. Репортерам, що були приявні на шлюбі, він заявив, що сподіється, що вкінці тепер знайшов „свій тип".

— А якщо ні? — спитав один репортер. — То... дарма — відповів рішуче Джон Мансфільд — розведуся й оженюся 15-ий раз.

—o—

До чого здібні ніжні жіночі руки.

Мистець важкої ваги, боксер Манфред Кравс, вніс цими днями розводову скаргу. Це ще не викликалоб великої сензації, якби не оригінальні мотиви цієї скарги. Мистець бокс[у] скаржиться, що жінка день-у-день напастує його та бе. Цікаве, що пані Кравс широко відома як „жінка з ніжними, білими руками". Так назвали її в рекламі одного косметичного лаб[оратор]. Невже реклама трохи переборщила?

—o—

Санаторія на Арктиді.

Очевидно ще її там нема, але коли повірити одному професорові природи, що на з'їзді учених природників англійців, виголосив реферат про незвичайні лікувальні прикмети підбігунових околиць, можна сподіватися, що такі санаторії небаром на Арктиді побудують. Той професор доказував, що Арктида — це просто вимріяне місце, в якому можна вилічити хорі легені. Більшість бацилів гине там відразу на місці, тому професор домагався, щоб цивілізовані краї мерщій приступили до будови санаторій на Шпіцбергу і в Гренляндії.

Мабуть для нас усіх підбігунові краї творять т. зв. невідому землю навіть у тих випадках, коли на карті зовсім виразно зазначені їх контури. Щож казати про ті краї, які на мапах зазначені білою плямою? В уяві бачимо ті краї, як вкриті ледом та снігом пустарі. Тому так важко нам зрозуміти, як така Арктида моглаб стати великою санаторією, де лічили би грудні недуги. Тому покищо Давос, Закопане і Ворохта не потребують лякатися конкуренції, бо вони приступніші та дешевші. Та можливе, що прийде колись такий час, що саме підбігунові околиці, які тепер мають таке мале значення для мешканців земної кулі, стануть одною великою кліматичною стацією. Недужі приїздилиб туди літаками, але й подорож літаком не булаб нехіба тоді так дорога й приступна...

—o—

КІЛЬКО ЧАЮ ПЮТЬ АНГЛІЙЦІ?

Як виходить з оголошеної недавно статистики, війна, що шаліє на території Китаю, розмірно мало впливає на торговлю чаєм.

Причини цього явища слід шукати в тому, що найбільший консумент чаю з тих країв чаю його не продукують. Англія, спроваджує чай головно з Індії та Цейльону. На 400 міліонів фунтів чаю, імпортованого річно до Англії, ледви 10 міліонів походить з Китаю. Американці привозять чай із Формози, Китаю, Японії та Яви, але слід згадати, що консумція того напитку у Злучених Державах Північної Америки постійно спадає.

ФРАНЦУСЬКІ ПАМЯТКИ ДЛЯ „БРИТІЙСЬКОГО МУЗЕЮ".

Саме тепер Франція задиться вислати до „Британського Музею" в Льондоні 10 столів, що при них сиділа й бенкетувала англійська королівська пара підчас недавнього побуту в Парижу. Ці памяткові столи рішили зберігати в британському музеєві. Всі столи виконали мистецьки англійські майстри з дорогоцінного дерева і вони творять вартість не лише як мистецькі твори, але й теж як мистецька історична памятка.

В Англії проєктують, щоб ці столи примістити не лише в одному музею, але щоб їх розділити між англійські музеї в Единбурґу, Оксфорді, Менчестері, Дербі, Бермінгемі, Глазґові та в Йорку.

Хто кандидує від ВУО?

Від ВУО устійнили на виборчих колегіях такі кандидатури:

У луцькій окрузі: Степан Скрипник, б. посол (друге місце) та Микола Баламут, директор К.К.О. (четверте місце).

У ковельській окрузі: Володимир Косило, учитель і Осип Мовчан, рільник (друге й четверте місце).

У рівенській окрузі: Микита Бура, рільник і Осип Кравчук (друге й четверте місце).

У кремянецькій окрузі: Володимир Онуфрійчук, самовр. урядовець і Михайло Кушмірук, рільник (друге й четверте місце).

—o—

Здогадні пляни Німеччини.

„Курієр Познаньскі" пише: „Суттєвим для сучасного міжнародього положення є факт що **Німеччина стала найбільшою потугою европейського континенту**, внутрішньо суцільною **та націоналістичним** духом пройнятою силою, **яка має** підтримку **в** Італії, що теж одушевлена національною ідеєю. Відзискання Німеччиною кольоній — це тільки питання часу. Не важко передбачити, що політичне та господарське поширення Німеччини на континенті йтиме скорим темпом; Берлін розвиватиме в рамцях широкого пляну свої теперішні досягнення в Югославії та Болгарії, організуючи свою перевагу не тільки в цілім наддунайськім просторі та на Балкані, але промощуючи також собі дорогу на Далекий Схід. На цьому шляху Німеччина дійде до територій, де зачинається український елемент, який має бути знаряддям до створення плянованої та послушної Німеччині Української Держави. На півночі, **над Балтком** цей плян супроводжатиме натиск на Литву. На всякий впадок ми є свідками незвичайного політичного розвитку. Держава, що завдала смертельний удар дотеперішній Чехословаччині, стає вже тепер у ролі „протектора" славянських народів: чеського, словацького та українського і то такого „протектора", який „боронить Закарпатську Україну перед претенсіями на неї Мадярщини, претенсіями, до яких Польща ставиться прихильно. **Але все таки може** Німеччина з уваги на катастрофальний розвиток подій в останньому моменті не схоче відчужити від себе зовсім Мадярщини".

По широкому світі.

Німецький міністр господарки Функ виїхав зі Софії до Берліна.

В Італії заборонено вступ на біржі жидівським маклерам і посередникам.

Брітійський уряд не запротестував проти японського десанту в південному Китаю.

Німецький комісар Австрії Біркель виголосив гостру промову проти „політичного католицизму".

ВСІ ІТАЛІЙСЬКІ ЛЕҐІОНЕРИ ВЖЕ В КАДИКСІ, ГОТОВІ ДО ВИЇЗДУ.

До Кадиксу приїхали останні поїзди з італійськими леґіонерами, яких завантажено на 4 пароплави, що вже стоять у пристані та вернуться до Італії під ескортою дивізіону італ. воєнної маринарки. Ген. Кеіпо де Ляно в імени ген. Франка перевів в суботу перегляд добровольців та виголосив до них промову.

—o—

ЛАТВІЯ ТА ЕСТОНІЯ НЕВТРАЛЬНІ.

Латвійські щоденники містять цікаві статті про невтральність Латвії. Вони твердять, що ідея збірної безпеки збанкротувала, та що Ліга Націй нездібна до реального діла. Вони заявляють, що у всім підуть за рішенням естонської ради міністрів про невтральність та будуть взорyватись на скандинавських державах. Латвійські політичні кола не рахують на ніщо більше, тільки на військовий союз з Естонією.

—o—

На допомогу родині Касперських

На допомогу жертвам бандитського нападу в Чижкові зложила в Адміністрації „Діла": Бона Єзерська 2 зол.

Через „Просвіту" — до Воскресення! Ставаймо під прапор „Просвіти"! Не жалуймо для неї ні праці, ні гроша!

В справі товариства українських робітників „Сила" у Львові.

КОМУНІКАТ.

Подаю отсим до загального відома, що рескриптом Воєвідського Львівського Уряду з дня 3. жовтня 1938 ч. Поль. Б. Стов. XII. а. 160/38 іменовано мене ліквідатором Товариства українських робітників „Сила" у Львові, розвязаного правосильним рішенням Воєвідського Львівського Уряду з дня 23. VI. 1938 ч. Поль. Б. Стов. XII. а. 160/38. З огляду на те, що аґенди цієї ліквідації обіймають і централю і всі філії Товариства у краю, звертаюсь отсим із зазивом:

1. До всіх вірителів Товариства, щоб до дня 31. жовтня 1938 р. зголосили свої претенсії до Товариства на мої руки особисто, чи письменно.

2. До всіх довжників Товариства, щоб негайно вирівняли свої зобовязання супроти Товариства.

До всіх тих, що чи то з титулу своєї приналежности до Виділу централі або філій, чи з іншого титулу мають у себе в переховані готівку або інші маєткові вальори, що були власністю Товариства як централі, так філій, а які випадково не були заарештовані владою у хвилині припинення чи пак розвязання, щоб зголошували особисто чи пересилали їх на мої руки в цілі зареєстрування й евентуального ужиткування на сплату зобовязань Товариства, чи його філій. Вкладкові книжечки треба пересилати на руки підписаного ліквідатора, готівку просто до Центробанку, вул. 3-го Мая, ч. 15, на біжучий рахунок ліквідаційної управи майна розвязаного Товариства українських робітників „Сила" у Львові.

4. Взиваю П. Т. Виділових і бувших Виділових розвязаного Товариства подати до мого відома про нерухомости, які становлять власність Товариства „Сила" та що з ними тепер діється і хто ними завідує. Прохаю також повідомити мене, чи і які заходи пороблено на місцях в цілі забезпечення тих нерухомостей після розвязання Товариства „Сила" у Львові.

Зі зголошинням особистим треба звертатись до мене що понеділка, вівтірка і четверга між год. 10—12 до бюра ліквідатора майна Товариства „Сила", що міститься покищо в канцелярії Матірного Товариства „Просвіта" у Львові, Ринок ч. 10, I. поверх. Письменні зголошення, висилані почтою, слід спрямовувати під моєю адресою до моєї адвокатської канцелярії, яка міститься у Львові, вул. Генінга 24/II. поверх.

М-р Зиновій Решетилович, адвокат та емеритований суддя.

Два нові міністри у Румунії.

Король приняв димісію міністра війни ген. Арджестану та заіменував на його місце ген. Миколу Чуперку, б. команданта корпусу.

Рівночасно утворено нове міністерство заособлення армії, яке обняв ген. Йосиф Якобічі, також командант корпусу.

Не повстанці, лиш диверсанти зорґанізовані у Мадярщині

ОПЕРУЮТЬ НА ЗАКАРПАТСЬКІЙ УКРАЇНІ.

В суботу пополудні будапештенська радіостація оголосила заяву, що мадярське військове командування не висилало ніяких диверсантів на Закарпатську Україну.

У відповідь на те кошицька радіостація в годині 17.15 ще раз потвердила, що збройні інциденти на Закарпатті викликали не місцеві повстанці, а диверсанти, що їх зорганізувало й озброїло будапештенське міністерство гонведів. Це стверджено на основі документів, денників та інших письменних матеріялів, найдених при полеглих та полонених мадярських диверсантах.

Завданням диверсантів було: довести до замішання на Закарпатті, щоб викликати за кордоном враження, що місцеве населення невдоволене теперішним станом і хоче мадярської влади. Мадярам зовсім не пощастило, бо закарпатські українці зовсім не дали підтримки диверсантам.

Перед крізою барсельонського уряду.

Паризькі часописи довідуються на основі довірочних вісток з Барсельони, що тамошні політичні кола сподіються недалекої урядової кризи. Новим премієром став би Мартінез Барріо; він впровадив би поміркований режім та приступив би до переговорів.

Комунікат Ради „Народної Лічниці".

Рада „Народньої Лічниці" і управа Шпиталю „Народньої Лічниці" у Львові звернулися минулого року до наших відомих артистів Марії Сокіл і Антона Рудницького з проханням, поїхати до Зединених Держав Півн. Америки з концертами, що малиб на меті спопуляризувати серед наших американських земляків справу допомоги для „Народньої Лічниці" та її нововідкритого шпиталю, що завдячує своє повстання благородній ініціятиві і матеріяльній допомозі Високопреосвященного Митрополита Кир Андрея. Обоє артисти радо підпялися цього завдання і впродовж своєї семимісячної поїздки по північно-американських містах виступили з 223 концертами, які як виходить з голосів української американської преси, стояли на високому мистецькому рівні і принесли нашим артистам заслужені мистецькі успіхи. Тим успіхам відповідає теж матеріяльний вислід концертів: у звязку з тими концертами зложили наші американські земляки на „Народню Лічницю" і на Український Шпиталь у Львові жертви в сумі 5.463.05 долярів (Подрібний звіт про жертви „Народня Лічниця пересилає одночасно до української американської преси). Крім цього анонімний жертводавець передав через артистів для Шпиталю кілька комплетів дорогих лікарських інструментів, вартости коло 3.000 зол.

Рада „Народньої Лічниці" висловлює ВПані Марії Сокіл і ВПану Антонові Рудницькому сердечну подяку, що вони віддали свої імена, свій талант і свою працю на службу благородній справі і не щадили трудів, щоб зацікавити наших земляків за океаном „Народньою Лічницею" та придбати для неї матеріяльну поміч.

Одночасно Рада „Народньої Лічниці" висловлює глибоку вдячність для наших американських земляків, що своєю приявністю на концертах Марії Сокіл і Антона Рудницького і своїми жертвами виявили свою ввічливість для нашої установи. „Народня Лічниця" сердечно дякує всім, що причинилися до успіху концертової поїздки наших артистів, у першу чергу Високопреподобному Духовенству обох наших віроісповідань з Преосвященними Владиками на чолі, Хвальним Редакціям наших часописів у Сполучених Державах, „Союзові Українок Америки" та всім установам, товариствам і організаціям, що своїм трудом чимнебудь причинилися до успіху концертів наших артистів, тимсамим і для справи „Народньої Лічниці".

ЗА РАДУ „НАРОДНЬОЇ ЛІЧНИЦІ":
Володимир Дещикевич
Голова „Нар. Лічниці"
Д-р Тит Бурачинський
член Ради і директор Шпиталю „Нар. Лічн.".

Що писало „Діло" 50 років тему.

Середа, 17 (5) жовтня 1888.

РІВНОВАГА В СЛАВЯНСЬКОМУ СВІТІ

Англійський часопис „The Levant Herald", що виходить у Царгороді, змістив був статтю про українців та українську справу у звязку з манифестом, що його була видала в липні 1888 р. якась невідома українська організація. „Діло" наводить деякі уступи тієї статті, між іншим такий:

„Подібно кажуть всі географічні підручники, немов Східна Галичина, що належить до Австрії заселена трьома міліонами росіян і на тій підставі боїться Шарль Дільке, щоб Росія не відірвала Східної Галичини від Австрії. Але на ділі це не росіяни, а русини-українці, такий сам нарід, як той, від якого вийшов манифест. Число всіх українців подає манифест на 25 міліонів. Ми не кажемо цього. Є їх у Росії 20 міліонів, а в Австрії 3, разом 23 міліони, всеж число дуже поважне. Але якраз ті 23 міліони русинів утримують рівновагу в славянському світі. Вони рішають чисельну перевагу між росіянами (великоросами) та іншими славянами. На 105 міліонів славян маємо 32 міліони західних славян, а саме: 14 міліонів поляків, 7 чехів і 11 південних славян (сербів і болгар). Якби українці розплилися у великоруськім елементі, то витворять з ним одноціле тіло 73 міліонів проти 32 міліонів інших славян. Коли-ж українці діб'ються автономії, тоді росіян буде всього 50 міліонів на 105 міліонів славян."

ПАПА ЛЕВ XIII. І ЦІСАР ВІЛЬГЕЛЬМ II.

„З Риму повідомляють, що папа в розмові з німецьким цісарем хотів конче звести річ на справу світської влади папи. Цісар зразу мовчав, бо не сподівався, що папа буде про те говорити, а потім і не хотів папі просто висловити свого погляду. Коли-ж Лев XIII. щораз більше розводився над тією справою, цісар сказав, що йому здається, що ця справа вже давно полагоджена, бо не тільки цілий світ признав новий порядок річей, але він спирається на волі цілого народу. Коли-ж папа все-ж не переставав говорити, цісар попросив дозволу представити свого брата."

ОФІЦІЙНИЙ КОМУНІКАТ ПРО МОБІЛІЗАЦІЮ НА МАДЯРЩИНІ.

Мадярська Телеграфічна Агенція повідомляє: Зірвані переговори, чесько-словацькі погрози, та військова підготова у Чехословаччині змусили мадярський уряд збільшити безпеку держави. Тому міністр гонведів покликує під зброю 5 нових річників. Обовязані до військової служби з річників 1908—1911 мусять зголоситись у своїх відділах уже в понеділок.

—o—

НОВИНКИ.

— **Людина без записника — генерал без мапи.** Кожний інтеліґент XX-віку мусить вести свої щоденні діла „з олівцем у руці", цього вимагає від нього темпо наших днів, постійна зміна вартостей гроша, праці, товару, тощо. Єдиним практичним помічником, підручним провідником у всіх тих заплутаних справах буде для Вас календар-альманах „Криниця" на рік 1939 із багатим, прецікавим змістом, великою інформативною частиною, яка стане все в пригоді у Вашій праці. Найважнішою новиною з „Криниці" є ОКРЕМИЙ ЗАПИСНИЙ ТИЖНЕВИЙ КАЛЕНДАР-ТЕРМІНАР, такий важний і конечний при щоденних записках ділової людини. Приступна ціна „Криниці" зол. 1.50 дає кожному змогу засобитися найкращою альманахово-інформативною настільною книгою цього року. Не гайте зі замовленням, бо скоро наклад може вичерпатися. Замовляйте у Видавництві „Діло", Львів, Ринок 10 або у всіх книгарнях чи продавців часописів. 1—2

— **Єдина українська крамниця з годинниками й біжутерією** Романа Тарновецького у Львові, при вул. Пілсудського 11а відкрита з днем 12. жовтня 1938 і поручає: найліпшої якости і доброї марки кишеневі годинники, настінні і будильники. На складі є теж біжутерія та вироби зі срібла. Направа годинників дешево і солідно. 2162 —3

— **Кравецька робітня** Вусовича Омеляна, аб. У. А., інструктора промисл. інституту, Львів, Зиблікевича (?) 4. I., виконує всі кравецькі роботи солідно і дешево. Матеріяли на складі.

— **Космео** — Львів, Миколая 7, фахово порадить Вам Пані, як раціонально плекати красу.

— **Українські авдиції** із закордонних радіових стацій слухайте тільки на радіоапаратах ф-ми „Е-комп", Львів, вул. Сикстуська ч. 28 тел. 203-30.

— **Руханкове Товариство Сокіл III** у Львові запрошує колишніх членів і симпатиків Товариства на Святочну Академію получену з Руханковим показом, яка відбудеться дня 16. 10. 1938 р. в малій салі Муз. Інст. ім. М. Лисенка з нагоди 25-ліття Т-ва. 2167

ПАВЛИНА З НАВРОЦЬКИХ

Дуткевичева

вдова по гімназійному професорі,

померла в Стрию 15. жовтня 1938 р., в 86 році життя. Похорон відбудеться в Стрию в понеділок дня 17. жовтня 1938, про що повідомляє горем прибита

Родина.

ВІДГУКИ ДНЯ.

Песек і Волосій.

Кожна людина має якусь розхитану шрубку в голові, яка час до часу кудись заскочить. Думаю, що не тільки кожна людина індивідуально, але й цілі гурти, племена, а навіть нації.

Коли взяти під увагу гурти, то цілий гурт польських журналістів має розхитану шрубку українських назвищ. Рідко коли напишуть назвище якогось нашого діяча правильно, а написавши його раз зле — тримаються тієї форми цілими літами, хоч чують те назвище десять разів на добу, а пять разів на статтю повторюють його неправильно.

Скільки то було полеміки зі статтями пок. Федя Федорцева. Просто не було дня, щоб у „І. К. Ц.", „Слові" чи іншій „Вечорній" не цитували його, накликаючи офіціяльні чинники до репресій супроти нього! Скільки разів не лишали сухої ниточки на нім, а все називали його просто „Федорчак" або „збольшевічали Федорцьо".

Про імена і не згадувати. Перемінити Володимир на Казимир, Ярослава на Караля, чи іншого Базилього — то для них так як булку з маслом зісти.

Деякі наші діячі мають спеціяльне щастя до перекручених назвищ. Наприклад пос. Целевич Володимир парадував уже в сусідській пресі як Казимир і Володислав Цалевіч, а в найновіших списах кандидатів йому що правда на імя Володимир, але назвище дістав інакше. Консервативний „Час" подав Релевіч, а „Ґазета Польська" — Ролевіч.

Справа Закарпаття займає неодну сторінку польських ґазет. Ясна річ, що й автономний уряд та його члени знайшлися на тих сторінках. Але як! Здається вони самі не пізналиб себе, колиб дістали до рук „Слово Народове", І.К.Ц., чи інший „Експрес Вечорни". Ціле життя був Волошин Волошином, Піщак Піщаком, Бачинський Бачинським, а Бродій Бродієм. Аж одного дня, коли стали міністрами змінили назвища. З Піщака зробився Песек, з Волошина Волосій, а з Бродія Бродди. Ще найменше потерпів Бачинський, бо вийшов тільки як Бацінски, хоч його назвище вказує недвозначно на заґродового шляхтича, дарма що ця заґрода аж за Карпатами.

Скаже хтось, що і в нас можливі такі помилки. Я знаю досі тільки про одну таку. Свого часу один чоловяга назвав Черчіля Хурхілем, а Чемберлена Хамберляйном, але це було вна слідок незнання анґлійської мови. Як читав — так писав!

Всеж таки не робив з Черчіля Шершеня, а з Чемберлена Чемпіона.

Песек і Волосій — це вже навіть не шрубка, а груба!...

Галактіон Чіпка.

— **Конфіската „Діла".** Вчорашнє (229) число „Діла" підпало конфіскаті: 1) за вичислення вісток і статтей „Діла", що підпали конфіскаті в числі з 14. ц. м.; 2) за статтю замість передової і 3) за статтю з приводу останніх подій у Львові. Цензура повідомила про конфіскату „Діла" дуже пізно і другий наклад ми могли видрукувати щойно опівночі. Наші читачі дістали „Діло" з великими білими плямами на двох сторінках і знову з великим опізненням.

— **Чергові сходини клюбу „Нової Хати"** й „Труду" будуть присвячені кооперації. Говоритиме кілька прелеґентів, передбачена цікава дискусія. Членам і гостям раді. Початок год. 18. Адреса: Ринок ч. 39.

— **Головна Управа Рідної Школи** подає до відома, що Кураторія не дозволила відкрити підготовчий курс до матури старого типу.

— **На відремонтування** хлопячої школи „Р. Ш." ім. Т. Шевченка у Львові при вул. Супінського зложили: В. Чорномаз 10 зол. і кличе: Вп. П-во Малицьких зі Шляхтинець; Ст. Похмурський 10 зол. і кличе: інж. Пежанського і радн. З. Лукавецького зі Львова; Л. Панчишинова 10 зол. і кличе: д-ра Решетила та д-ра Пелеха зі Сокаля, д-ра Купика зі Стрия, д-ра Борима з Ярослава, д-ра Воробця з Теребовлі та о. Лішинського з Борислава; А. Домбровський 10 зол. і кличе: д-ра Макуха з Товмача і д-ра Шкляра з Вишнівчика.

— **Недільні імпрези.** Заходами Т-ва Українських Кооператорів у Львові відбудеться в неділю 16. ц. м. в год. 12-ій вполудне у театрі Ріжнородностей при вул. Рутовського ч. 22 кооперативна академія з нагоди річного свята кооперації. — В год. 5-ій пополудні відбудеться посвячення Дому Української Кооперації при вул. Технічній ч. 1. — В год. 11-ій передполуднем відбудеться посвячення домівки „Міщанського Братства" у Львові в Ринку ч. 42. — В салях Народнього Дому при вул. Рутовського уладжує Т-во „Українська Захоронка" 16. ц. м. дитячий базарок від год. 12-тої до 7-ої вечором.

— **Присуд на українського священника.** Станиславівський окружний суд на виїздовій сесії в Калуші засудив на півтора року вязниці з завішенням на 5 років о. Омеляна Лисика з Довгої Войнилівської (тепер у Ходовичах), який вписав у метриці „Лебухорський" замість „Лебухорскі".

— **Далі ведуть „ревіндикаційну" акцію на Волині.** Краківський „І. К. Ц." з 16. ц. м. (ч. 286) пише, що учитель Бернард Кешковський своєю інтенсивною працею за два роки довів до того, що в селі Ясінці пов. Сарни перейшло на днях на римо-католицький обряд 119 православних. Одночасно польський священник хрестив діти тих батьків, які змінили свою батьківську віру. Одного з сімох синів Чарнецького тримав до хресту віцестароста Маліновський в імени през. Мосцїцького.

— **Лицарська молодь.** Краківський „І. К. Ц." з 16. ц. м. (ч. 286) подав вістку, що в пятницю 14. ц. м. польські студенти напали у львівському університеті на студента жида. Саме тоді надійшов проф. Лемпіцький з донькою і станув в обороні нападеного. У вівторок польські студенти зневажили чинно проф. Лемпіцького та його доньку. В обороні професора університету та його доньки станули інші студенти і побили напасників. Цю вістку польської преси заперечує рішуче ПАТ, підкреслюючи, що проф. Лемпіцький взагалі не був у пятницю з донькою в університеті, не був свідком ніякого нападу і ніхто його не зневажив. В насвітленні вечірної преси хід інциденту був ось який: Студент 2. року філософії Папужинський сварився з якоюсь студенткою за місце у викладовій салі. Дочка проф. Лемпіцького звернула молодому джентельменові увагу, на що цей останній відповів: „Ви поводитеся мов безрога". Панна Лемпіцька вдарила Папужинського в лице, тоді цей останній почав її бити кулаками по плечах, доки товариші не спинили його. Брат п. Лемпіцької вдарив Папужинського по лиці, тоді той повалив його і тягнув його по землі. Папужинський дістав поличник також від нареченого п. Лемпіцької. Як бачимо, польський студент не лише демолює шпиталь та культурні установи — він не вагається навіть піднести руки на жінку.

— **Львівська хроніка.** З помешкання Ст. Зебінського (На Байках ч. 14) невідомий злодій вкрав золотий годинник, золотий перстень та обручку і будильник, вартости 120 зол. — При вул. Львівських Дітей наколесник Е. Павлишин наїхав на М. Кульчицьку, яка потовклася. — При вул. Набеляка ч. 29 отроїлись Нікодим Гриневич та його жінка.

— **Таємне вбивство архитекта.** Варшавська поліція стоїть перед загадкою таємної смерти інжиніра архитекта Збіґнева Ґершевського, якого найшли мертвим в його кабінеті при вул. Львівській ч. 8. Тіло інж. Ґершевського знайшли у фотелі при бюрку в замкненім на ключ кабінеті. Дріт від телефонічного апарату був перетятий. На бюрку лежала рецепта на дуже сильну отруту, що її заживав архитект як лікарство. Тому спершу міркували, що інжинір скінчив самогубством. Щойно перед похороном власник похоронного заведення звернув увагу, що по ковнірці і по карку покійного архитекта слезить кров зпід волосся на голові. Сестра покійного 33-літня Юлія Кухарська, дружина адвоката відповіла, що рана повстала мабуть при голенні жилеткою. Одначе жінка покійного Шарльота, яка не жила зі своїм чоловіком внаслідок інтриґ, повідомила про це поліцію. Одночасно заявила, що по смерти інж. Ґершевського невідома жінка зателефонувала до неї остерігаючи її перед смертю. Вашого чоловіка — говорила невідома жінка — застрілила Кухарська. Я бачила її, як входила і виходила. Тому прошу уважати на себе — закінчила невідома жінка свою осторогу. Переведена секція тіла виявила, що в мізку архитекта була револьверова куля. Далі секція виявила, що стріл віддано з дуже близької віддалі. Цікаве теж, що ні в кабінеті, ні при тілі покійного не було револьверу, з якого згинув інж. Ґершевський. Слідча влада намагається розвязати загадку хто вбив архитекта. За вбивством інж. Ґершевського найближчою особою промовляє гіпотеза, що до його кабінету могла ввійти особа з найближчого окруження, яка мала ключ до дверей, або якій отворив двері сам архитект. Служниця зізнала, що нікому дверей не отвирала ні не знала нічого про візиту. До того стріл ззаду в голову промовляє за тим, що архитект не сподівався небезпеки. Здогадуються, що злочинець похилився близько над головою покійного, бо фотель, у якому сидів покійний, прилягав до самої стіни. Тому за фотелем не міг ніхто стояти. Вбивник залишив на бюрку рецепту на отруту, щоб підсунути гіпотезу, що інж. Ґершевський скінчив самогубством. Поліція арештувала його сестру Кухарську. Слідство виявило, що між ними були суперечки на маєтковому тлі. Кухарська була колись доволі багата. Тепер опинилася в доволі скрутному фінансовому положенні і хотіла розійтися зі своїм чоловіком.

— **За вбивство свого чоловіка.** В пятницю 14 ц. м. перед окружним судом у Ченстохові станула Марія Юнґ за вбивство свого чоловіка. Підсудна призналася до вини кажучи, що вбила свого чоловіка тому, що був дуже брутальний і 9 років подружжя було для неї нестерпною мукою. При тім якесь нещасне фатум переслідує її ще від дитинства. Вона вже кілька разів намагалася скінчити самогубством. Про саме вбивство підсудна зізнала ось-що: вночі встала, натягнула плащ і капелюх та ходила по кімнаті. Опівночі вистрілила пять разів до свого чоловіка, якого важко ранила. В слідстві зізнавала спершу, що це був бандитський напад. Коли-ж чоловік помер, підсудна заломилася і призналася до вбивства.

— **Вилетіла зі самоходу до ріки.** Недалеко стації Овчарки за Варшавою наїхав на придорожне дерево самоходом м-р Дембський, який їхав з жінкою. Зі самоходу, що розбився до дерева, вилетіла жінка м-ра Дембського і впала до поблизької ріки Тринки, звідкіля її витягнули. Обоїх відвезли до шпиталю у Грудзьондзу, бо важко потовклися.

— **Сензаційна афера в Лодзі.** Перед кількома днями поліція арештувала інспектора праці в Лодзі Шумського і секретаря інспекторату Жарського за зловживання влади. Арештовані були у змові з промисловцями і за великою винагородою поладнували страйки робітників з користю для промисловців. У звязку з цією аферою поліція арештувала б. інспектора праці Павловського в Заверцю і відвезла його до Лодзі. Крім того арештували кількох промисловців.

— **Страшний вибух.** У Лінден у стейті Ню Джерсі вилетіло в повітря 15 велитенських збірників бензини містоти 27 міліонів літрів. Побоюються дальших вибухів тому, що пожежа загрожує сусідним збірникам бензини. Пожежні сторожі зовсім безсильні і не можуть злокалізувати велитенської пожежі. Матеріяльні втрати перевищають один міліон долярів.

— **Чудом оминула смерти.** Анґлійська королева Єлисавета відвідала одну з фабрик у Дунді. Нагло обсунулась на землю величезна платва і впала кілька кроків від королевої, яка просто чудом оминула смерти.

— **Великий процес за шпигунство у Ню Йорку.** Перед судом у Ню Йорку почався в суботу 15. ц. м. найбільший в історії Злучених Держав шпигунський процес. На лаві підсудних засіли: 1) Йоганна Гофман, фризієрка німецького трансатлянтійського корабля „Европа" під закидом передавання документів у справі оборони Злучених Держав; 2) Ґінтер Ґустав Румріч, б. підстаршина американської армії і дезертир під

замітом крадежі шифру військового летунства; 3) Еріх Глясер, американський летун під замітом крадежі важних документів і 4) Отто Герман Фосс, співробітник фабрики літаків під замітом крадежі плянів нового мисливського літака. 14 спільників підсудних, які відограли в цій велитенській шпигунській афері головну ролю, втікло за кордон. Процес викликав величезне зацікавлення цілого громадянства у Злучених Державах.

— **В Німеччині не буде вже жидів адвокатів.** У Німеччині оголошено новелю до цивільного закону про усунення жидів з адвокатури. Новеля каже, що адвокатура для жидів замкнена. Жидів-адвокатів усунуть з адвокатури у Німеччині до 30. листопада ц. р.; в б. Австрії найпізніше до 31. грудня ц. р. Жидам адвокатам у Відні, які мешкають там щонайменше від 50-ох років та є комбатантами, може міністр справедливости дозволити виконувати далі свої обовязки з тим, що речинець скреслення їх з листи адвокатів устійнить пізніше. До часу вирішення справи, чи дійде до скреслення з листи адвокатів, міністр справедливости може заборонити таким жидам адвокатам виконувати свої обовязки. Усуненим жидам-адвокатам, б. комбатантам, можуть признавати підмоги розмірно до потреб з доходів від жидів клієнтів з тим, що їх кожної хвилини можуть відобрати. Якщо доходи від клієнтів жидів будуть збільшуватися підмоги можуть дістати теж інші жиди адвокати, усунені з адвокатури, якщо їх вписано на листу адвокатів від 1. серпня 1914 р. Інтересів жидівських клієнтів боронитиме окреме бюро правних порад.

— **Ріжні вісти.** Відомий париський кабаретовий артист Анрі Діксон помер нагло на удар серця підчас свого виступу в кабареті співаючи веселу пісоньку. Всяка рятункова акція була безуспішна. — Міська рада в Іпр рішила вислати до прем. Чемберлена телеґраму з побажанням з нагоди його політичного успіху назвати його іменем одну з вулиць. Вкінці міська рада надала Чемберленові почесне громадянство. — Французький міністр пошт і телеґрафів Жілі Жюліен відвідав французьку радіостацію в Дзе-деїда, що надає свої авдиції в арабській мові. Ці авдиції чути на цілім просторі Альжиру та Тунісу.

З театру.

ВЕЛИКИЙ МІСЬКИЙ ТЕАТР: „ВЕЛИКИЙ ТАНКОВИЙ ФЕСТІВАЛЬ.

Три польські танкові зірки: Зюта Бучинська, Яніна Ляйцківна та Сабіна Шатковська влаштували вчора у Вел. Театрі показ мистецьких танків. З них перше місце заняла З. Бучинська, на якій слідно німецьку школу, і то не тільки у „визволенім" танку, (Робітниця, Дівча з передмістя) що його творцями є найбільші сьогоднішні мистці Віґман - Крайцберг, але і в дуже добрих стилізаціях народніх танків, що над їхнім відродженням і мистецьким розвитком працює Дорота Ґінтер. За „Баварський танок" зістала Бучинська нагороджена вчора не тільки бурхливими оплесками, але і китицею квітів. Всесторонній і непересічний талант Бучинської найшов теж свій вияв у зовсім добре та дотепно підхопленій гротесці „Гальоп". Я. Ляйцківна б. член балету Парнелля, що також доповнювала свою танкову освіту в Берліні, де на Олімпіяді у групі Парнелля дістала як і Бучинська нагороду з почесним дипльомом, має гарну, прозору техніку з легким клясичним заокругленням і захоплювала у ліричній картині „Вальс" Деліба, як теж палкий темперамент, що „вижився" головно у народніх, польськім, чеськім та еспанськім танку.

С. Шатковська, що на вчорашньому вечорі репрезентувала клясичний стиль, має опановану його тверду техніку, але бракує їй етеричної легкости, субтельного чару та хореографічної noblesse клясичних балерін. Публики більше як на виставах театру. При фортепіяні п. Капущінський.

М. П.

Батьки і діти під Прапор „Просвіти"!

Дописи.

ЧОРТКІВ.

Діяльність кружка Рідної Школи. Дня 30. вересня 1938 р. відбулися Звичайні Загальні Збори кружка „Р. Ш." в Чорткові. Збори скликав і проводив ними голова кружка д-р Михайло Рослик, адвокат в Чорткові. Він склав обширний звіт з діяльности Старшини кружка за минулий діловий рік. Із того звіту доповненого потім звідомленням Контрольної Комісії, яке виготовив голова Контрольної Комісії дир. Антін Поморянський, присутні довідалися, що в минулому році кружок вів гімназію нового типу, 8-му клясу клясичної гімназії старого типу, 1-шу клясу загально-освітнього гуманістичного ліцею, 5 кляс 7-клясової вселюдної школи і бурсу. До гімназії і ліцею вписалося з початком шк. р. 1937-8 235 учнів і учениць. В часі шкільного року виступило 15, а прибув 1 учень, так, що з кінцем шк. року кляси фіковано 221 учнів. До вищих кляс перейшло 197 учнів, а 24 учні, як нездібні, залишилися в тих самих клясах. До іспиту зрілости зголосилося 13 учнів. При письменім іспиті репробовано 4-ох учнів, здало іспит 9. До кінцевого іспиту загально освітньої гімназії нового типу зголосилося 27 учнів. При письменім іспиті репробовано 9, при устнім одного, склало іспит 17 учнів. На рік 1938/39 гімназія Рідної Школи в Чорткові дістала права державних шкіл і разом з ліцеєм приміщена в новім вигіднім і здоровім власнім будинку Рідної Школи в Чорткові так, що на будуче обі ті школи мають великі можливости доброго розвитку. На цей шк. рік вписалося до гімназії і ліцею 225 учнів і учениць. Вселюдню школу заснував кружок Рідної Школи в Чорткові з початком вересня 1933 р. і в тому часі до двох кляс тієї школи, тобто до 1-ої і 2-ої вписалося було 19 учнів і учениць. З того до 1-ої кл. 9, до 2-ої кл. 10. В шк. році 1934/35 кружок вів 1-шу і 2-гу клясу всел. школи, до яких ходило 33 учнів. В 1935/36 вів три кляси, а в тих клясах було 57 учнів. В 1936/37 р. в чотирьох клясах тієї школи було 102 учні. В 1937/38 р. в 5-ох клясах було 144 учні, а з поч. цього шк. р. відкрито 6-ту клясу тієї школи і в 6-ти клясах є разом 208 учнів. Вселюдна школа приміщена в двох будинках, від I.—IV. кляси в будинку при вул. Шкільній, V. і VI. кляса в новозбудованім будинку. Статистика з року на рік виказує, що згадана школа в Чорткові була конче потрібна і вкоротці в ній будуть згуртовані всі українські діти Чорткова. Щоби уможливити розвиток тієї школи, мусить кружок вже тепер приступити до будови будинку для неї, бо дотеперішній будинок, закуплений за гроші фундаторів Вп. П. дир. Андрія і Михайлини Шматів, власність Рідної Школи, за малий а іншого готового будинку відповідного на приміщення школи в Чорткові нема. Кружок веде бурсу ще зперед світової війни у власнім будинку при вул. Цвинтарній. Той будинок має добре положення, але за малий на приміщення бурси, крім цього лежить за далеко від обох шкільних будинків і тому треба буде подбати за відповідне інше приміщення на бурсу. У звітовому році було 37 засідань Старшини кружка, 1 анкета всіх членів кружка, 1 Надз. Заг. Зборів і три спільні засідання Старшини кружка з Радою ПСК „Р. Ш." в Чорткові. У звітовому році кружок разом з ПСК Р. Ш. в Чорткові викінчив великий двоповерховий будинок, в якому приміщено згадані школи. Загальні Збори мали поважний і діловий характер, в дискусії порушувано важні справи. Вибрано нову Старшину з головою д-ром Михайлом Росликом, що вже 9-ий раз займає те становище. До Старшини ввійшли ті самі громадяни, що від кількох літ з посвятою працюють для розбудови рідношкільної організації в Чорткові і чортківському повіті. По Заг. Зборах новоизбрана Старшина в порозумінні з Радою ПСК Р. Ш. подбала про виготовлення додаткових плянів рідношкільного будинку, який задумує поширити в той спосіб, щоби побудувати 8 великих саль і 4 малі кімнати. Таким чином по вікінченні гімназійного будинку чортківське громадянство мусить скласти ще додаткові жертви на розбудову будинку і ми віримо, що українське громадянство ті жертви дасть.

КОПИЧИНЦІ.

Ювілейне повітове свято „Просвіти". Філія „Просвіти" в Копичинцях означила день 2. X. ц. р. до відсвяткування 70-ліття Т-ва „Просвіта" повітовим святом. Згідно з пляном це свято відбулося, одначе воно не мало тої масовости і того торжественного характеру, який повинно мати. Вплинули на це ті напружені відносини, які запанували в попередніх днях наслідком відомих алярмів та які в Копичинеччині викликали дуже тривожну атмосферу з огляду на положення Копичинець у прикордонній смузі. На свято прибув голова Матірного Т-ва д-р Брик та хоружний п. Петрук разом з прапором „Просвіти". Свято розпочалося Службою Божою в парохіяльній церкві, яку відправив о. декан Малиновський в асисті оо. Касіяновського та Ромашевського. Відповідну до хвилини проповідь виголосив о. декан Малиновський. По Службі Божій і панахиді за померших членів „Просвіти" розпочалася на подвір'ї приходства на горі ювилейна академія, яку по відспіванні 9 хорами просвітянського гимну відкрив голова філії адв. м-р О. Фіртук. Опісля довшу промову виголосив голова Матірного Т-ва д-р І. Брик. Далі були привіти: від філії „Просвіти" в Гусятині — м-р Шадевич, від „Лугу" — дир. Пеншак, від УНДО — адв. м-р Зеленецький, від „Рідної Школи" — адв. м-р Трон, потім виступи хорів з Годинковець, Копичинець-Баворівщини, Карашинець, Оріховець, Перемилова, Климинець. Нижбірка Шляхотського, Уланів, деклямації і збірна [illegible] у виконанні групи молоді з Оріховець. Учасників, як на повітове свято, мало, переважали мужчини зі сіл. В часі свята зібрано добровільні датки на просвітні цілі.

Як міська рада вибрала делегатів до окружного зібрання. Дня 27. вересня відбулося засідання міської ради в Копичинцях для вибору 2 делегатів до окружного зібрання, яке має вибирати кандидатів на посла. На основі виборчого регуляміну кандидатів на делегатів має подати міська управа, а поатим 1/4 частина числа радних. Та лавник Колцан, що заступає бурмістра, не скликав двох дальших лавників на засідання в справі усталення кандидатів, а перед засіданням ради заявив на запит деяких осіб, що управа не мусить збиратися на засідання, бо **він сам** має право, як виконуючий обовязки бурмістра, поставити кандидатів. Рівночасно польські радні приготовляли зголошення кандидатів від себе і в цілі підписання того зголошення запросили жидівського лавника та радного, а з українськими радними ні з лавником не уважали за потрібне в цій справі говорити. Коли почалося засідання, польські радні предложили зголошення своїх кандидатів, а лавник Колцан заявив, що зголошені кандидати є також кандидатами, яких він пропонує від себе імени міської управи. Тому, що українські радні не мали змоги зголосити своїх кандидатів, бо один радний не прибув на засідання, зголошених польських кандидатів тимсамим вибрано. Є ними учитель нар. школи [illegible]вацький та інспектор ВЗУВ Райте. Український радний адв. Зеленецький зголосив до протоколу спротив, бо цей вибір незаконний тому, бо міська управа не поставила своїх кандидатів, як цього вимагає закон, а поставлення кандидатів тільки самим лавником Колцаном незгідне з законом! Повітова Рада переведе вибори делегатів інакше, бо дала змогу вибрати трьох українських делегатів.

РАДЕХІВЩИНА

Свята в 950-ліття хрещення Руси-України відбуваються по селах і містечках Радехівщини. Величаве [illegible] то висвячення памяткового хреста було в Щуровичах. З нагоди празника прибуло на це свято дуже багато прочан з віддалених околиць і також з Волині. Замітне також, що дерево на памятковий хрест [illegible] восланий. Посвячення доконав о. декан Петро [illegible]вієвський з Лопатина, проповідь, що зробила на всіх вірних глибоке враження, виголосив [illegible]. Свято приготовив [illegible] і хор місцевий [illegible]. Подібні свята відбулися в Увані і [illegible]. Зоте у Хмільні поліція заборонила вкопувати хрест. Така заборона була і в самому Радехові. [illegible] вкопання хреста таки відбулося з різними перешкодами дня 27. вересня.

БОБРЕЧЧИНА

Академія у століття появи „Русалки Дністрової" у Стріличах Старих. Читальня „Просвіти", кружок „[illegible]" ім. св. Князя Володимира Великого, кружок „Рідної Школи" у [illegible] ім. св. Княгині Ольги і кружок [illegible] у Стріличах Старих влаштували дня 2-го жовтня з. р. на громадській площі святочну академію, [illegible] у присутніх миле враження. Академію [illegible] прекрасним високопатріотичним словом [illegible] о. декан Степан Ковалів. По вступному слові [illegible] хор під управою п. Павла [illegible] хору, особливо „[illegible]", „Поділля", „[illegible]" і „Рад метелька голубила" [illegible] затосованим. З черги виголосив о. декан [illegible] глибоко обдуманий, змістовний реферат [illegible]. На програмі [illegible] правивих [illegible] уважання.

складнос три декламації: Михайлини Ваврянк („Підлисся" — Маркіяна Шашкевича), Василя Хемів („Побратимові" — Маркіяна Шашкевича) і Ольги Лабі („Люби" — Олеся). Останню декламацію публика приняла гучними оплесками. Чудово випали ритмічні вправи братів („Орли" місцеві і з Баковець) ратищами і хореографічні вправи сестер щитами і вінками. Усе те доповнили з повним успіхом виконані вежі. Академію закінчив голова чит. „Просвіти" Іван Павліє подякою гостям та усім членам, що причинилися до звеличення імпрези в честь Пробудника Галицької Землі. На закінчення відспівано національний гимн.

Діяльність кружка „Рідної Школи" ім. о. Маркіяна Шашкевича в Стрілчиках Нових. Дня 27-го вересня п. р. відбулися загальні збори кружка „Рідної Школи" у Стрілчиках Нових. Зі звідомлення про діяльність кружка „Рідної Школи" ми довідалися, що засідань Старшини було 15, а секцій 10. Кружок мав 354 членів (мужчин 222, жінок 132). Прихід в остальньому році був 1582 зол., розхід 1522 зол. 29 сот. Кружок має чудовий прапор. Бібліотека спільна з читальнею „Просвіти", має 841 томів вартости 5.000 зол. До кружка приходили такі часописи й журнали: „Наш Прапор", „Народне Здоровля", „Рідна Мова", „Рідна Школа" „Відродження", „Літопис Червоної Калини", „Дорога", „Шлях Молоді". При кружку були курси „Історії України" і „Рідної Мови". Крім цього відбувалися виклади й відчити (реферати). Викладали: о. декан Степан Ковалів, д-р Дмитро Макогонський, лікар, Володимир Лопушанський, М. Левицький і Мих. Кондрат. Цьогорічний „Дитячий Садок" мав 90 дітей". Провідницею садка була Любов Праскіина з Камінки Струмилової, її помічницею Марія Горинівна. При кружку Р. Ш. є „Стипендійний Фонд ім. д-ра Максима Тимкова", що був ініціятором цього стипендійного фонду. На згаданий фонд складають місцеві громадяни по 20 с. тижнево (10 зол. 40 с. річно) і з цих датків утворено стипендії, з яких утримуються три хлопці зі Стрілчич Нових у Ремісничій Бурсі у Львові. Теперішній Виділ кружка Р. Ш. уконституувався так: голова Данило Залорецький, заступник голови Осипа Гринівцева, секретар Михайло Перич, скарбник Олекса Штурипіта, бібліотекар Гаина Ляпова, господар Василь Кебало, член Виділу д-р Дмитро Макогонський, лікар, заступники: Михайло Лебедь, Іван Мелех і Микита Кіндзьр. Контрольна Комісія: о. дек. Степан Ковалів, Василь Бордун, богослов і Кость Дорош, заступники: Іван Вовк і Володимир Дорош. **С. К**

—o—

Спорт.

ПРОГРАМА НЕДІЛЬНИХ ІМПРЕЗ.

Грище Черних: год. 10.30 рано мистецтво Окружної Ліги **Україна — РКС.**

Грище Погоні: год. 12.15 вполудне змагання за мистецтво Окружної Ліги. **Сян — Погонь І Б.**

Грище Сокола-Батька: год. 9.30 рано, мистецтво Б-клясн **Зоря — Ґраніт.**

—o—

Нові книжки і журнали.

ЗВІДОМЛЕННЯ Кружка Родичів при Державній Гімназії в Перемишлі за шкільний рік 1937—1938. Перемишль 1938. Стор. 196, вел. 8°. В книжці 45 знимок.

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає.

Театри.

Великий Театр.

Неділя 16. Х. год. 4. попол. „Іван"; год. 8.00 веч. „Гадюка розваряну".

Український Театр Йосифа Стадника (дикора):

ГРИМАЛІВ.

14. Х. Чорноморці.

ЗБАРАЖ:

15. Х. Подвійна бухгальтерія.
16. Х. Люди на краю.
17. Х. Ніпущ.
18. Х. Чорноморці.

ГРИМАЛІВ:

19. Х. Ніпущ.
20. Х. Казка старого млина.
21. Прем'єра „Хам".

Український Театр ім. І. Котляревського:

ТЕРНОПІЛЬ:

14. Х. Орлеан.
15. Х. Орфей у пеклі.
16. Х. Найвірніший чоловік.
17. Х. Пригода в Черчі.
18. Х. На полі крови.
19. Х. Зоря над Почаєвом.
З Тернополя іде театр до Збаража.

Український Народній Театр ім. М. Садовського.

СТАНИСЛАВІВ:

11. Х. Батальйони.
12. Х. Нові Беседи.
13. Х. Перфуми моєї жінки.
14. Х. Мати наймичка.
15. Х. Чехія Сувашна.
16. Х. Гетьман Полуботок.

Українська Народня Капеля „Чайка".

11. Х. Залужа.

КІНА.

АПОЛЬО: „Дорога до слави"; „Північ ....".

АДРІЯ: „Жоорж" із Сімоною Сімон.

АТЛЕНТИК: „Робін Гуд" з Еролем Флінном.

БАЛТИК: „Сліпий завулок".

БАНДА: „Королева Вікторія", „Бурхлива молодість".

ҐРАЖИНА: „За заслоною".

ЕВРОПА: „Павел і Ганел".

КАЗИНО: „Золотоволоса" з Джанетою Мекдональд.

КОПЕРНИК: „Параджалка" з Давідою Шорт.

МАРУСЕНЬКА: „Матінка" (Молі Пікон).

МЕТРО: „Прем'єра".

МІРАЖ: „Царський кур'єр".

НОВА: „Королівський свічник".

ПАЛЯС: „Професор Вовтур".

ПАН: „Берег".

РАЙ: „Проступниця" із Сесує Гаваяни.

РІАЛЬТО: „Ловецька з Тиролю".

РОКСІ: „Олімпіяда".

СВІТ: „Світла бульварів", „Не знала кохання".

СТИЛЕВЕ: „Король бавиться", „Шепіт цвітів".

ТОН: „Зоро", „Герой наших часів" з Еролем Флінном.

УТІХА: „Зрадливе провалля" та ревія.

ХИМЕРА: „Проклята".

ФОТОПЛЯСТІКОН:

(вул. Марійська)

„Канцлер Гітлер у Римі".

ФОТОПЛЯСТІКОН „СВЯТОВІД":

(вул. Коперника ч. 11 дім ф-и Кайм і Син)

„Бразилія, Аргентина".

ЛЬВІВСЬКЕ РАДІО.

Неділя, 16. жовтня 1938.

7.20 Орх. концерт, 8.00 Ранішній денник, 8.15 Для села і Хл. газетка, Огляд ринків рільних продуктів, Орх., 8.45 Ранок хлібороба, **„Що нам дає орання на зиму" в українській мові виг. інж. А. Романенко,** Нар. пісні, 9.15 Трансм. свята корпусу погранична в Столпцях, 11.15 Промова віцепрем. Квятковського на передвиб. зборах ОЗН. у Катовицях, **13.00 Снятин, місто будучини, гутірка, виг. д-р Юрій Зарицький,** 13.10 Музика сальон. орх., скрипка, баритон, 14.40 Для дітей, 15.00 Бажання для зрадіофонізованої всел. школи у Волочеві, 15.12 Слово-муз. авд., 15.25 Золота книга громад, 15.30 Із летунського мітингу у Львові, 16.45 Гайдн: „Осінь", орх., хор, 17.15 Промова мін. Ульриха, 17.40 „Подорож по Варшаві, водевіль, орх., хор; у перерві хвилина бюра студій, 19.20 Промова команданта КОП., 19.30 Програма на завтра, 19.35 Концерт, орх., пісеньки, 20.00 Фрагменти суїт, пл., 20.10 Спортові вістки, 20.15 Інформ. авд., Спортові вістки, Політ. огляд, 21.20 Муз. мозаїка, два форт., саксофон, вібрафон, гавай. гітара, 22.00 Танц. музика, 23.00 Ост. вістки, 23.05 Закінчення авдиції, 23.15—23.55 Танц. музика з пл. (надає Варшава II).

Понеділок, 17. жовтня 1938.

7.00 Ранішній денник, 7.15 Музика з пл., 7.45 Руханка, 8.00 Авд. для шкіл, 8.10 Музика з пл., 8.50 Ранішні вістки, 11.00 Для шкіл: „Як Карольцьо вибирався до фотографа", 11.15 Рапсодії з пл., 12.03 Полуднева авдиція, 13.00 Для купців і ремісників: Мала крамниця теж може калькулювати, Інтерв'ю з купцем про товари, 13.30 „Севастіян Бах" муз. авд. для гімназій: форт., предикція, пл., 14.00 Концерт балевий, 14.45 Господарські вістки, 14.50 Біржа, 14.55 Програма на завтра, 15.00 Театр Уяви для молоді: „Анниця в школі" на осн. повісти Монтґомері, 15.30 Музика у вик. орх., 16.00 Вістки радіоденника, 16.05 Господарські вістки, 16.15 Наукова хроніка: Історія, 16.30 Форт. ресітал Івана Бережницького, 17.00 Хочу мати сильний характер, 17.50 Гігієна боровоі праці, спорт. гутірка, 18.00 Біжучі вістки з міста та провінції, 18.05 У роботі лавреата міста Львова, 18.20 Актуальність, 18.30 Розр. концерт, 19.00 Вокальна авдиція, 19.30 Розр. концерт, 20.35 Інформ. авдиції: Веч. денник, метеорольогічні вістки, Спорт, Програма на завтра, 21.00 Віол. ресітал Моріса Маршала в супр. форт., 21.40 Літер. новини, 22.00 Симф. концерт з Парижа, 23.00 Ост. вістки, 23.05 Закінчення авдиції, 23.05—23.55 Шопен із пл. (Варшава II.).

Вівторок, 18. жовтня 1938.

7.00 Ранішній денник, 7.15 Музика з плит, 7.45 Руханка, 8.00 Порапок при орхестрі, 8.50 Ранішні вістки, 11.00 Для шкіл: „Як підвести видатність піль" гутірка для старших дітей, 11.15 Музика з плит, 12.03 Полуднева авдиція, 14.00 Горгани, їх краса та багатство, Пісні у вик. вок. квартету, **14.30 Гетьманські суду у 18. ст., літературний нарис Ром. Пашковського,** 14.45 Господарські вістки, 14.50 Біржа, 14.55 Програма на завтра, 15.00 „Маю тринадцять літ", повість для молоді, 15.15 Техн. скринька, 15.30 Муз. на органах Вірліцера, 16.00 Полудневий денник, 16.05 Господарські вістки, 16.15 Фін.-госп. актуалії, 16.20 Сен-Санс: Кларнетова соната оп. 167 ес-дур, 16.50 Сучасна Литва, 17.05 Пісні, сопран, 17.30 З піснею по краю, 18.00 Біжучі вістки з міста та провінції, 18.05 Сільська інтелігенція вчиться теольоґії, 18.15 Для села: Осіння праця на сіножатях і пасовищах; Орхестра, 18.30 Авд. для робітників, 19.00 Трансм. з Берліна: Розривковий концерт, 20.35 Веч. денник, Метеорольоґ. вістки, Спортові вістки, Програма на завтра, 21.00 Симф. концерт, 22.00 Сучасне нар. мистецтво у сучасному нутрі, 22.15 Спортові вістки, 22.20 Старий і новий Львів: Станислав Одровонж Барович, 22.35 Із спікерового альбума, 23.00 Останні вістки, 23.05 Закінчення авдиції, 23.15—23.55 Брух і Брамс із пл. (надає Варшава II.).

Середа, 19. жовтня 1938.

7.00 Ранішній денник, 7.15 Музика з плит, 7.45 Руханка, 8.00 Авдиція для шкіл, 8.10 Добрийдень наймолодшим: Оповідання, мельодії та пісеньки, 11.00 Для шкіл: „Огірок дині стиглу не принесе", Бенедикта Герця, 11.25 Моцарт із пл., 12.03 Полуднева авдиція, 14. Симфонічна музика з пл., 14.45 Господарські вістки, 14.50 Біржа, 14.55 Програма на завтра, 15.00 „Наш концерт" авд. для дітей, 15.30 Музика у вик. сальон. орх., 16.00 Полудневий денник, 16.05 Господ. вістки, 16.15 Дім і школа: Тісні співпраці, 16.30 Концерт у вик. тріо, 17.00 У 125-ті роковини смерти Кн. Понятовського, 17.15 Репортажі з балетів, словно-муз. авд., 18.00 Біжучі вістки з міста та провінції, 18.05 Молодь перед мікрофоном: На засіданні жилєсової громади, 18.30 „Наша мова", авд., 18.40 Господарська чи суспільна точка погляду, 19.00 Поїзд у невідоме, розр. концерт: орхестра, джез на форт., сопран, тенор, 20.35 Веч. денник, метеорольоґ. вістки, спорт, програма на завтра, 21.00 Шопенівський концерт, форт., 21.20 Авторський вечір Св. Василевського, 22.00 Спортові вістки, 22.05 Танц. музика у вик. орх., 23.00 Останні вістки, 23.05 Закінчення авдиції, 23.15—23.55 Концерт орх. льондонської фільгармонії, пл. (надає Варшава II.)

ЗАКОРДОННЕ РАДІО.

Неділя, 16. жовтня 1938.

БЕРЛІН 12.00 Концерт військ. орх., орх., балалайк. квінтет, 19.20 Розр. музика, 20.10 21.00 Оперетові мельодії, БЕРОМІНСТЕР 19.55, 20.00 21.00 22.00 „Пташник із Тиролю" оп. Целера, БІЛГОРОД 20.00 Нар. пісні, БУДАПЕШТ 12.30 Оп. орх., 18.10 Танц. музика, 19.40 Соло на цимбалах, 22.05 Орх. концерт, ВІДЕНЬ 12.00 Орх., форт., 19.15 Пісні, 20.10 21.00 Веселий вечір, 22.30 Легка і танц. музика, МІЛЯНО 17.15 18.00 Розр. музика, 21.00 22.00 „Океан" комедія Менсія, РАДІО ПАРІ 18.00 19.00 Розр. концерт, 21.15 Спів, 21.30 22.00 Симф. концерт, РИМ 17.15 18.00 Розр. мельодії, 21.00 22.00 23.00 „I кватро рустегі" оп. Вольф-Феррарія, САРБРІКЕН 20.10 21.00 „Вільний стрілець" оп. Вебера, ШТРАСБУРҐ 22.00 23.00 „Корневільські дзвони" ком. оп. Плянкета.

Понеділок, 17. жовтня 1938.

БЕРЛІН 16.30 Югосл. пісні й танки, 17.00 Норвеські пісні, 17.15 Дрібні форт. твори, 18.00 Розр. музика, 19.00 Мадярські мельодії, 20.10 Розр. концерт, БУДАПЕШТ 19.20 Естонські пісні, 20.10, 21.00 Орх., 22.20 Циг. музика, ВІДЕНЬ 16.00 Орх., 18.00 Гутірка, 18.20 Соната на скр. і форт. а-дур Франк-а, 20.10, 21.00 Розр. музика, ГІЛЬВЕРЗУМ II., 21.00 Симф. концерт, ЛИПСЬКО 20.10 Симф. концерт, МІЛЯНО 17.15 Розр. музика, 21.00 Популярні пісеньки та танки, 22.10 РАДІО ПАРІ 19.15 Веч. концерт, 21.40 Спів, 22.00 Симф. концерт, 23.00 Форт., РИМ 17.15 Віол., 19.30 Розр. музика, 21.00 Симф. концерт, 22.10 Розр. мельодії.

Вівторок, 18. жовтня 1938.

БЕРЛІН 18.00 Весела муз. авд., 19.45 Веч. гості, 20.10 Танок інструментів, орх., 21.00 Концерт лет. орх., БІЛГОРОД 18.20 Популярні мельодії, 20.00 Пісеньки, 21.00 Оп. арії, БУДАПЕШТ 12.05 Орх. концерт, 18.30, 22.00 Циг. музика, 17.00 Скрипк. концерт е-моль Спора, 18.00 Військова орх., 19.30 Форт. ресітал (естонсько-мад. концерт), ВІДЕНЬ 12.00, 19.15 Розр. концерт, 18.15 Осінні веселі мельодії, 19.00 Твори Й. Баера у вик. орх., КОПЕНГАҐЕН 21.55 „Аїда" оп. Верді, II. і III. дія, МІЛЯНО 19.30 Розр. музика, 21.00, 22.00, 23.00 „I кватро рустегі" оп. Вольф Феррарія, РАДІО ПАРІ 18.00 Розр. муз., 19.00 Форт. 21.15, 22.00 Камер. концерт у вик. тріо, спів, РИМ 17.15 Танц. музика, 19.30 Розр. музика, 21.00 Комедія, 21.40 22.00 Камер. концерт, 22.30 Танц. музика, ШТУТҐАРТ 21.00 Гайднів вечір.

Середа, 19. жовтня 1938.

БЕРЛІН 17.00 Смичк. квартет, 18.00 Розр. музика, 20.10 Оп. мельодії, 21.00 Рос. романси, 22.15 Словінські пісні, БУДАПЕШТ 16.30 Концерт військ. орх., 17.00 Лістові твори, 18.00 Циг. музика, 19.30, 20.00, 21.00, 22.00 Опера, 22.30 Концерт орх., ВІДЕНЬ 12.00 Орх. концерт, 15.30 Молодь співає, 16.00 „Кафе фаркерт" вес. ......, 19.45, 20.00, 21.00 Концерт із нагоди 25-ліття Концертової Салі, дир. Р. Штравс, 22.30, 23.00 „Музика з Відня" розр. концерт, орх., спів, ДРОЙТВІЧ 21.15 Симф. концерт, МІЛЯНО 17.15, 22.30 Танц. музика, 19.30 Розр. музика, 21.00 Симф. концерт, РАДІО ПАРІ 18.00 Розр. муз., 20.45 Пісеньки, 22.30, 23.00 Вечір пісеньок, РИМ 17.15 Оркестра, форт., 19.30 Розр. муз., 21.00, 22.00 „Бамбу" оп. Казаделя.

БІРЖА.

Львів, 15. жовтня 1938.

ГРОШІ

Купно-продажа: Бельги бельг. 90.52—90.05. Долари америк. 5.32·00—5.29·00. Долари канад. 5.28·50—5.26·00. Фльорени гол. 290·69—288·95. Франки фр. 14·25—13·15. Франки шв. 121·15—120·75. Фунти анг. 25·43—25·16. Гульдени данц. 100·25—99·75. Корони чеськ. 18·75—18·10. Корони дун. 113·60—112·75. Корони норв. 127·08—126·10. Корони шв. 13·44—132·45. Лири італ. 20·20—19·60. Марки фінлян. 11·18—10·95. Марки нім. срібні 100·00—97·00. Тель Авів 25·30—25·00.

Папери.

1 і пів проц. внут. 67·00 66·00. 3 інв. 9 ем. 83·38 серія 82·00, 2 ем. 84·00. серія, 43·75, 5. конвер. 69·00, 4 прем. дол. 42·75, консолід. 65·50—66·50.

Акції.

Банк Польський 126·00 Цукор 38·00 Вугіль 35·00—35·50, Лільпоп 90·50—38·75 Островець 65·00, Стараховичі 43·75.

Тенденція дещо слабша.

Ціни „Маслосоюзу“

Львів, дня 15. жовтня 1938.

1 кг. масла десер. бльок. без оп. 2·75 зол.
1 кг. масла бочков. вкл. з опак. 2·80 зол.
молоко 14—15 сот.
1 кг. яєць 1·30—1·35 зол.

Тенденція на масло та яйця сильна, на молоко вдержана.

ПРОСИМО КУПУВАТИ ТІЛЬКИ У ФІРМАХ, ЯКІ ОГОЛОШУЮТЬСЯ В НАШОМУ ЧАСОПИСІ ТА ПРОСИМО ПОКЛИКУВАТИСЬ НА ОГОЛОШЕННЯ.

Оповістка.

Загальні Збори Кружка Рідної Школи ім. Тараса Шевченка відбудуться в неділю 16. жовтня 1938 в домівці школи Супінського 28 в год. 5. вечір. — **Старшина Кружка.** 2168 2-2

Управа Секції „Самопоміч“ при У. С. Г. в Познані взиває довжників вирівняти довг до 10. XI. 1938, інакше проголосимо в пресі. 2189

НАУКА

„Echo Obcojęzyczne“ Англійсько-Польське, Французько-Польське, Німецько-Польське, вплеснує практичне опанування мов (тим, що знають початки). Чисто шістьдесять сотиків (продають більші книгарні). Показовий примірник даром: Warszawa, Wallcow 2. 2188 2-2

ТАНЦІВ учить скоро, прецизійно, індивідуально. Курси **„Mondaine“** Сикстуська 23. 2186 1-2

ШУКАЮТЬ ПРАЦІ

АБСОЛЬВЕНТКА торговельної школи шукає посади бюрової в банку або інституціях торговельних, вложить кавцію 1000 зол. Зголошення Андрій Савка, площа Бернардинів ч. 2. 2168 1-1

ІНТЕЛІГЕНТНА сирота по священику шукає зайняття як: лекція, опіка дітей, поміч у домашній господарці і т. п. Зголошення до „Діла“ під „Обов'язкова“. 2193 1-1

ПІДПРИЄМСТВО

НАЙПЕВНІША ЛЬОКАТА КАПІТАЛІВ. Українське промислове підприємство, оснований капітал 80.000 зол. поширюючи свої агенди й розбудову, приймає нових удільників. Уділ 5.000 зол. Можна мати більшу скількість уділів. Інформації дає Прол-банк, Львів, Городецька 11, тел. 292-15. 2196 1-1

МАТРИМОНІЯЛЬНІ

МОЛОДА, христіянка, бажаюча шукає мужа з університетською освітою в околиці Познань, Гдиньськ, Тчева. Листи до „Діла“ число 25. 2191 1-2

НАЙДУТЬ ПРАЦЮ

МОЛОДОЇ інтелігентної господині до управи домом шукаю. Листи Адміністрація „Бокмар“. 2197 1-1

Користайте

з небувало дешевої продажі з приводу реконструкції дому — льокалю.

Перфумерія С. ФЕДЕР

ТЕПЕР ЛЬВІВ,

СИКСТУСЬКА 2.

50 кроків від правого рогу Легіонів.

МЕШКАННЯ

ЛЬОКАЛЬ на підприємство, робітню або магазин до винайму К. Літинського 23. 2170 2-3

ПОКІЙ і кухня, комфорт, до винайму негайно. Мучна 46 (Личаків), відомість телефоном 270-27. 2177 1-3

КУПНО — ПРОДАЖ

КУХОННІ ВИПРАВИ комплетні, емалія 65.—, алюміній 99.— з мисками, заліздо і ін. Рейтштер, Легіонів 37. 2060 1-6

ВОЛІЧКИ поручає українська кооп. „Вовна“ Підвалля 1. 2129 3-10

ДЕРЕВЦЯ і корчі овочеві, оздобні, бози, рожі з Фрайрівської Шкілки продає Секція Садівничо-Огородницька, Львів, Коперника 20/1. тел. 200-88. 2163 2-3

КОВДРИ найдешевше купиш ВИРІБНЯ КОВДЕР, Костюшка 4. 1918 16-0

ГОЛОСНИК детекторовий 8.50, ЛЯМПА двополумінна 6.—, ЖАРІВКИ до 25 ватів 70 сот., ліхтарки, батерії „Даймон“ найдешевше ЦЕНТРАЛЯ ЖАРІВОК, Львів, Ринок 21. 2195 1-5

СКУПОВУЄМО ШКІРИ сирі всілякі: з зайців, кріликів, тхірів, лисів, кун, кіз, телят, худоби і всі інші. Платимо найвищі ціни. Шукаємо купців. Гарбуємо — фарбуємо. Препарація довецьких трофеїв. **Футра** готові постачаємо — модернізуємо. Інформації цінники 25 с. **Централя Шкір, Познань, Фоша ч. 31.**

Quality

РІЖНІ

ГОДИННИКИ і біжутерію найпрецизніше направить українська фірма П. Карпишин у Львові вул. Домініканська ч. 7. 1930 76-0

ПРОПУКЛИНОВІ БАНДАЖІ гумові, черевні, ніркові, проти усування матки і т. з гарантією виконує відоме **УКР. ОРТОПЕДИЧНЕ ЗАВЕДЕННЯ ІВАНА УГРИНА.** Львів, вул. Вірменська ч. 15. 2041 96-100

ВИРІБ ДЗЕРКАЛ, шиби, рами, оправа образів найдешевше — шклярство В. СТЕЛЬМАХ, Коперника 22, тел. 245-79. 2022 15-0

ПЕРЕРІБКА ковдер в зол. РОМАНОВА, Гродівицьких ч. 4 (біля Ринку). 2166 3-15

ПЕРЕПИСУВАННЯ, відбивання, диктування в чужих мовах, вибагливо, дешево, ретельно. Ост. Пасаж Міколяша II. сходи, телефон 223-15. 2192 1-1

ЛІКАРСЬКА ПОМІЧ

Спец. шкірн., венер. недуг і косметики

Др. ФІШЕР

б. лікар (асистент) Клінік у Берліні, Празі, Відні орд. КІЛІНСЬКОГО 3 (напроти Від. Каварні) тел. 251-68. 2143

Д-р Олександер Лаврівський

ЛЬВІВ, ЛЬВА САПІГИ Ч. 2, ПАРТЕР. Тел. 244-56.

Жіночі недуги — полінництво.

Лікування коротхвил. апаратом.

Лікар недуг шкірних, венеричних та лікарської косметики

Роман Лисяк

б. приватний асистент д-ра Е. Аурделла та лікар шкірно-венер. клініки.

Львів, вул. Сикстуська 56

ОГОЛОШЕННЯ

Увага! Вже відкрита перша українська робітня

бандажів і ортопедії Павла Дідика

Львів, Сикстуська 48.

виконує: опаски черевні пропуклинові мужеські і жіночі, протези, апарати ортопедичні корсети і вкладки на плоскі стопи ріжних систем.

ЗАЛІЗНІ ТОВАРИ

з першорядних фабрик поручає по дуже низьких цінах

І. ТІГЕР ЛЬВІВ, вул. Личаківська 24 а.

Гуртівня заліза

Щоб дати змогу широкому загалові мати

РАДІОАПАРАТ

наша фірма виконала кілька дешевих типів радіоапаратів. Подаємо ціни: Детекторовий апарат з голосником зол. 14.—. Однолямповий батер. апарат до відбору закорд. стацій зол. 40.— Двоплямповий батер. апарат з голосником зол. 75.—. Трилямповий батер. апарат зол. 90.—. Апарат-сітка до відбору місцевої стації зол. 50.—. Апарат до відб. місц. стації і продукції грамофонових плит сили 9 ват, що надається для шкіл, союзів, ресторанів, садів і т. д. зол. 155.—. Полагоджуємо всілякі направи, перерібки, заміну на новочасні типи. Уставляємо збірні антени і под.

РАДІОТЕХНІЧНА РОБІТНЯ В. МІХЕВИЧ

Львів, пл. Галицька 7, телеф. 204-28.

ФОРТЕПІЯНИ, ПІЯНІНА світом сімарки

Б. СОММЕРФЕЛЬД

Експорт: до Англії (Steinway & Sons - London), Америки, Франції, Голяндії, Палестини, Швеції, Цейльону і т. п.

Виключне заступництво:

С. Новацький

Львів, вул. Пілсудського 17.

КІР

Львів, Уєйського 5
Тел. 280-88.
Станиславів, 3-го Мая 4. II. тел. 73.

ПЛЯНИ
КОШТОРИСИ
БУДОВИ

ВЖЕ ВІДКРИТА першорядна робітня і крамниця взуття під фірмою

Ярема Львів, Коперника 2. (давн. вул. Фредра ч. 9.) поручає на осінній сезон

ВЗУТТЯ жіноче мужеське спортове і ортопедичне.

Товар тільки першорядний. Ціни низькі.

1751 1-20

Найдешевші меблі

в українській кооперативі

АРХО

Львів, Корняктів 1. Тел.: 272-04

Переконайся, що подорож до Станиславова виплатиться, коли будеш постійно купувати у ЛЕВЕНА.

ВЖЕ НАДІЙШЛИ НА ЗИМОВИЙ СЕЗОН вовняні жакети, светери, реформи, шалі, рукавички, вовняні і шкіряні, панчохи вовняні, трикоти, вовняні гарнітури, тощо

ДІМ ТОВАРОВИЙ

Лев ЛЕВЕН

РИНОК 15 СТАНИСЛАВІВ БЕРКА 3

„ВОДОТЯГИ“

Бюро технічне і підприємство для інсталяцій водотягових, санітарної техніки та огрівання.

Львів, вул. Пелчинська 22, тел. 23-186
Станиславів, 3-го Мая 12.

ПІВДАРМО

ПЕРША ВІДЕНСЬКА ПРАЛЬНЯ

фарбує і чистить

по найнижчих цінах — виконання першорядне. Власник, довголітній директор закордонних підприємств у Будапешті і Відні, має численні відзначення, золоті медалі і почесні хрести за свої праці. Запевняє П. Т. Публіці повну солідність і фахове виконання всіляких повірених йому робіт.

ВІДЕНСЬКА ПРАЛЬНЯ

ЛЬВІВ, ПІЛСУДСЬКОГО 10, тел. 270-86

Відбір і доставка безплатно. Провінціяльні посилки полагоджуємо негайно.

Навіть мурин бій вихвалює цього мила

МИЛА Свобова Води

ВАШЕ ОЧКО

ГАЛИЦЬКА І. РІГ РИНКУ

Дивани, тапчани, меблеві матраці р. кін, тапети і т. п.

Проектування і виконання комплетного нутра дому у власних заведених тапицерських і столярських.

Т. Кисяк і сини

ЛЬВІВ, ПЛ. СМОЛЬКИ 4

1784 Тел. 240-08 і 219-85.

Дезинфекую і перерібляю старі

ВАТУ і КОВДРИ

по низьких цінах. Робітня ковдер

ЗАМАРСТИНІВСЬКА ч. 38

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ У ЩОДЕННИКУ „ДІЛО“.

Розмір часопису: 3 текстові шпальти, 4 оголошеневі шпальти

1 мм. одношпальтовий або його місце в рубриці оголошень . . . . . . зол. 0.35
1 мм. одношпальтовий в тексті і вмішках . зол. 0.60
1 мм. одношпальтовий на першій сторінці . зол. 0.80

Дрібні оголошення від слова:
матримоніяльні і приват. кореспонденція по зол. 0.15
купно, продаж, винайм і т. п. . . . зол. 0.10
шукаючі праці . . . . зол. 0.05
слова товстим друком подвійно.

Остання сторінка 1/1 . . . . . зол. [illegible]
Остання сторінка 1/2 . . . . . зол. [illegible]
Остання сторінка 1/4 . . . . . зол. [illegible]
Остання сторінка 1/8 . . . . . зол. [illegible]

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок 10.